ПРАЛЕТАРЫ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 52 (1689) | Пятніца, 29 чэрвеня 1962 года | Цана 4 кап.

На Мінскім камвольным камбінаце — вялікі калектыў самадзейных артыстаў. Спевакі, танцоры, музыканты, чытальнікі часта выступаюць з канцэртамі перад рабочымі камбіната. Запрашаюць іх і ў рабочыя клубы сталіцы.

Асаблівай папулярнасцю ў гледачоў карыстаецца танцавальны калектыў. У яго рэпертуары — беларускія, рускія, украінскія, малдаўскія танцы, а таксама танцы народаў краін народнай дэмакратыі. Фотакарэспандэнты знялі дзяўчат у хвалюючы момант — перад выступленнем у Палацы культуры прафсаюзаў.

Фота М. МІНКОВІЧА і М. РУБІНШТЭЙНА.

ДЛЯ ШЧАСЦЯ ЧАЛАВЕКА

Два дні сёмая сесія Вярхоўнага Савета БССР пятага склікання абмяркоўвала пытанне аб далейшым паляпшэнні медыцынскага абслугоўвання сельскага насельніцтва.

— Па забяспечанасці насельніцтва ўрачамі, — адзначыў міністр аховы здароўя БССР дэпутат І. А. Інсараў, — Беларусь перавысіла такія капіталістычныя дзяржавы, як ЗША, Англія і Францыя. У 1959 годзе на 10 тысяч жыхароў у БССР было 13,3 урача, у ЗША — 12,1, Англіі — 11,4, у Францыі —10,7.

З году ў год паляпшаецца стан здароўя народа, павышаецца фізічнае развіццё дзяцей і падлеткаў, зніжаецца агульнае захворванне, павялічваецца працягласць жыцця. Агульная смяротнасць насельніцтва знізілася. У 1961 годзе яна была самай нізкай у свеце пры высокім натуральным прыросце насельніцтва.

Лічбы і факты, прыведзеныя ў дакладзе міністра, у выступленнях дэпутатаў на сесіі, сведчылі аб тым, што мясцовыя Саветы і органы аховы здароўя настойліва працуюць над тым, каб наблізіць кваліфікаваную медыцынскую дапамогу да сельскага насельніцтва.

Аднак у гэтай справе ёсць яшчэ і нявырашаныя пытанні. Міністр і дэпутаты, адзначаючы поспехі, ускрывалі і недахопы, уносілі прапановы, накіраваныя на паляпшэнне абслугоўвання працаўнікоў вёскі.

«Усё ў імя чалавека, для шчасця чалавека» — гэты ўрачыста абвешчаны партыяй лозунг пранізваў усе выступленні на сесіі. Прынятае сесіяй рашэнне дазволіць і далей паляпшаць ахову здароўя нашых людзей.

Вярхоўны Савет разгледзеў і іншыя пытанні: выбраў новы састаў Вярхоўнага суда БССР, зацвердзіў Указы Прэзідыума Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

НАРОДНАМУ ПІСЬМЕННІКУ

27 чэрвеня 1962 года Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР В. І. Казлоў уручыў Міхаілу Ціханавічу Лынькову Ганаровую грамату Вярхоўнага Савета Беларускай ССР і пасведчанне аб прысваенні яму Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР ганаровага звання Народнага пісьменніка Беларускай ССР за заслугі ў развіцці савецкай літаратуры і актыўную грамадскую дзейнасць.

Прымаючы Ганаровую грамату аб прысваенні звання Народнага пісьменніка Беларускай ССР, Міхаіл Ціханавіч Лынькоў горача дзякаваў Камуністычнай партыі і Савецкаму ўраду за высокую ацэнку яго творчай працы.

В. І. Казлоў ад імя Цэнтральнага Камітэта Кампартыі Беларусі, Прэзідыума Вярхоўнага Савета і Савета Міністраў Беларускай ССР сардэчна павіншаваў Міхаіла Ціханавіча Лынькова з прысваеннем яму высокага ганаровага звання, пажадаў добрага здароўя і далейшых творчых поспехаў.

ПРАБЛЕМА З БАРАДОЙ

Аляксей КАРПЮК.

ГРОДЗЕНСКІМ землям не пашанцавала. Шмат тысячагоддзяў назад ледавік пакінуў тут аб сабе памяць — каменне. Яго поўна на тутэйшых палях. Рознага — ад буйных глыбаў да драбнюткіх каменьчыкаў. Па пяцьдзесят, шэсцьдзесят і нават восемдзесят кубічных метраў рассыпана на плошчы толькі ў адзін гектар. Месцамі глянеш на поле і дзіву даешся, як праз такі брук могуць прабіцца расліны, як гэтае поле людзі апрацоўваюць. Угнойвай — не ўгнойвай такое поле, а ўраджай будзе заўсёды слабы.

Чалавеку, якому не даводзілася сустракацца з камяністай глебай, цяжка нават сабе ўявіць памеры гэтай бяды. Вось некалькі прыкладаў.

— У нармальных умовах адным лемяхом можна араць цэлы сезон, — гаворыць намеснік старшыні калгаса «Нёман» Гродзенскага раёна А. Стройнік,— але з-за праклятага камення нашы трактарысты летась толькі за паўсезона паламалі 153 лемяхі і амаль столькі ж стоек, а гэта ж усё — грошы. Падлічы, колькі абыдзецца гектар такога ворыва...

— Хіба мы вінаваты? — крыўдзіцца трактарыст, які прысутнічае пры размове. — У пяцікорпусным плугу я адзін за змену па два лемяхі і па дзве стойкі мяняў, і вось табе ўжо дзесяць лемяхоў і дзесяць стоек! Хіба ў мяне мінашукальнік які-небудзь ёсць, каб я аб'язджаў камяні, ці што?

У размову ўмешваецца калгаснік. Ён з абурэннем дадае:

— Даюць нам гэтую тэхніку, а што толку? Сеялкі не хапае нават на адзін сезон! Усюды могілкі машын, а кожная з іх колькі каштуе!..

І сапраўды. Для многіх калгасных брыгад на Гродзеншчыне садзіць бульбу і кукурузу машынамі — мара. З першага заходу бульба- і кукурузасаджалкі выходзяць са строю. Якая карысць з квадратаў на такіх палях? Ды што квадраты! Месцамі наогул апрацоўваць зямлю можна толькі прымітыўнымі прыладамі.

У многіх калгасах Гродзеншчыны да сённяшняга дня яшчэ не разараны межы, якія некалі падзялялі аднаасобныя палоскі, бо на межах гэтых звалена каменне.

— Ах, якія ў вас прыгожыя краявіды: пералескі, хвойкі, кусты! — захапляюцца масквічы, ленінградцы, улетку прыязджаючы па Гродзеншчыне на курорт у Друскенікі.

Ім і няўцям, што гэтыя пералескі і кусты не ад добрага жыцця. Гэта камяністая, непрыгодная для ворыва зямля.

За апошнія гады механізатары навучыліся выцягваць валуны трактарамі. Валуны гэтыя, нібы тысячныя гурты авечак, выстраіліся ўздоўж межаў і дарог. Але на палях засталася драбяза, якой, здаецца, няма канца і краю. Ды і валуны прыбіраюцца толькі зверху. А іх, нібы разынак у пірог, наторкана ў глебу ўсярэдзіне — зазявайся толькі, трактарыст!

ШТОГОД збіраць каменне пасылаюцца тысячы калгаснікаў. Калгасы трацяць на гэта вялікую колькасць працадзён. Змагацца з каменнем штогод выходзяць школьнікі. Прыязджаюць з горада брыгады студэнтаў, рабочых. Але вынік ручной уборкі камення — кропля ў моры.

— Я неяк падлічыла,—скардзіцца брыгадзір калгаса «Звязда» Ваўкавыскага раёна М. Глебік, — што ў нашым калгасе, калі нават усю рабочую сілу кінуць на ўборку камення, дык гэтай работы мы не зробім і за дзесяць год! А хіба можам мы столькі чакаць? Мне хочацца, каб мой голас дайшоў да нашых вучоных і работнікаў прамысловасці. Няхай яны прыдумаюць машыну для ўборкі камення. Народ скажа ім дзякуй.

— Галоўнае, што яе не так цяжка і зрабіць! — з гневам гаворыць начальнік аддзела абласнога аб'яднання «Сельгастэхніка» І. Ганчарэвіч. — Бульбакамбайн на нашай зямлі не можа працаваць і мы прабавалі пускаць яго на каменне. І што ж? Ён яго цудоўна выбіраў! Але камбайн разлічаны на пэўны калібр бульбін і вялікія камяні засядаюць, машыну часта заклінoўвае. Вось каб яе сканструяваць так, каб яна падбірала камяні ўсе, незалежна ад памеру!

Таварыш Ганчарэвіч — малады спецыяліст, ён гарачы і любіць выказвацца рэзка. Штосьці прыгадаўшы, дадае:

— На студзеньскім Пленуме ЦК КПСС вельмі добра выступаў былы сакратар Алтайскага крайкома КПСС Пысін. Калі ён абураўся, што мала выпускаецца даільных машын, яго перапыніў таварыш Хрушчоў словамі: «Трэба старшынь саўнаргасаў за гэта на тыдзень — два ўзяць даярамі, тады будуць даільныя машыны...» Дык вось, — гаворыць І. Ганчарэвіч, — не пашкодзіла б таксама і тых, ад каго залежыць канструяванне і масавая вытворчасць каменяўборачных машын, паслаць на палі, даць ім у рукі кошыкі ці старыя вёдры і прымусіць хоць бы некалькі дзён збіраць каменне! Панылі б ад смутку гэтыя людзі, успомнілі б сёетое, і тады такія машыны з'явіліся б у нас хутка!

На Гродзеншчыне—426 000 гектараў ворнай зямлі. У сярэднім гэтая зямля дае сем-восем цэнтнераў з гектара. Калі ўзняць ураджайнасць толькі на чатыры цэнтнеры, дык гэта дасць каля дванаццаці мільёнаў пудоў, г. зн. вызваліць дзяржаву ад клопатаў забеспячэння вобласці хлебам. Адным словам, рэзерв вобласці — у павышэнні ўраджайнасці збожжавых. Але без вырашэння праблемы камення ўраджайнасці не ўзнімеш. Сапраўды: пяцьдзесят кубаметраў камення на плошчы аднаго гектара пакрывае да 20—30 працэнтаў зямлі!.. Каменне тармозіць і развіццё жывёлагадоўлі: кукуруза, бульба і буракі — культуры вельмі працаёмкія, патрабуюць механізацыі, а на камяністай глебе яе не прыменіш.

Трэба неадкладна ствараць каменяўборачныя машыны і наладзіць іх масавую вытворчасць. І няхай гэтыя машыны не проста выбіраюць асобныя каменьчыкі. Няхай яны апрацоўваюць зямлю на ўсю глыбіню ворнага пласта.

А яшчэ лепш было б, каб такія машыны, не парушаючы структуры глебы, на глыбіню аднаго метра выбіралі б усе камяні—і малыя, і вялікія, каб бліжэйшыя пяцьдзесят год людзям не балела пра іх галава.

Маючы ў дастатковай колькасці машыны для ўборкі камення, іх можна было б сканцэнтраваць на спецыяльных станцыях, накшталт меліярацыйных, і гэтыя станцыі апрацоўвалі б глебу калгасам планава, комплексна, з вядзеннем уліку, калі тое ці іншае поле ў апошні раз ачышчалася і на якую глыбіню. Улік такі патрэбен для таго, каб ведаць, калі трэба будзе брацца зноў за ачыстку. Справа ў тым, што верхнія пласты глебы, хоць і непрыкметна для вока чалавека, але ўвесь час зрушаюцца. Калі мы насыплем у кошык бульбы і пачнём яе трэсці, дык зверху апынуцца самыя вялікія бульбіны. Прыкладна так «растуць» камяні.

Усім вядома, што каменне — будаўнічы матэрыял. І як ні дзіўна, але частку гэтага будаўнічага матэрыялу ў Гродзенскую вобласць прывозяць з... Украіны. У бягучым годзе нават прадугледжана павелічэнне такога завозу. Толькі будаўнічыя арганізацыі горада Гродна прывязуць камення 5 000 кубічных метраў! Возіць яго і чыгунка для шчабёнкі. Чыгуначнікі робяць гэта без тлумачэнняў, маўляў, дарога наша і мы возім па ёй, што хочам. Будаўнікі апраўдваюцца так: мясцовае каменне не мае патрэбнай цвёрдасці і мы вымушаны прывозіць яго здалёку. Анекдот! Быццам ёсць нешта цвярдзейшае за гродзенскі граніт, быццам на месцы нельга знайсці патрэбнае каменне!

Утварыўшы каменяўборачныя станцыі, можна было б паставіць так справу, што здабыванне камення стала б рэнтабельнай гаспадаркай. Каменне, якое вывозілася б у іншыя рэспублікі, стала б багаццем Гродзеншчыны!

ПРАБЛЕМА камяністых глеб існуе не толькі на Гродзеншчыне. Гэта датычыць амаль усёй Беларусі. Ды і не толькі Беларусі, а і Прыбалтыкі, Пскоўшчыны і ўсяго паўночнага захаду Расіі.

Яшчэ на XXII з'ездзе Камуністычнай партыі Беларусі народны паэт Якуб Колас звярнуўся з заклікам узняць усе сілы і сродкі народа на ачыстку палёў ад камення. З таго часу не адзін вучоны абараніў дысертацыю на тэму камяністых глеб. Толькі карысці ад гэтага мала. Многія з гэтых работ практычнага значэння не маюць і, як правільна выказалася некалі газета «Известия», вучаць, «як качаць камяні».

Нядаўна Акадэмія навук СССР выдала ў добрых колерах і на высакаякаснай паперы даволі вялікі атлас БССР. У гэтым атласе ёсць усё. Пагартаўшы яго, нават можна даведацца, у якім месцы рэспублікі ёсць рэдкая птушка драфа, вушатая паганка. У атласе ўлічаны і такі незвычайны для Беларусі звярок, як суслік. Зарэгістраваны кожны дом адпачынку, адзначаны забалочаныя, парослыя хмызняком землі. Але дзіўна, сярод соцень карт не знайшлося месца і для адной, дзе б з такой жа акуратнасцю былі адзначаны і камяністыя глебы. Думаеце, гэта выпадкова? Не, проста іх ніхто не ўлічваў!

Рыхтуючы гэты матэрыял, я быў у Міністэрстве сельскай гаспадаркі БССР, Навукова-даследчым інстытуце механізацыі і электрыфікацыі сельскай гаспадаркі, які ўзначальвае акадэмік М. Мацапура. У гэтых паважаных інстанцыях памеры плошчаў, засмечаных каменнем, а таксама працэнт іх засмечанасці называліся зусім розныя. Я спытаў у Міністэрстве сельскай гаспадаркі БССР, што робіцца з гэтым злом у маштабах Беларусі.

— Праблема камення, — сказалі там, — праблема з барадою! Мы змагаемся з ім, а як жа! Пры размеркаванні сельгастэхнікі і запасных частак мы ўлічваем камяністыя раёны і, напрыклад, на Гродзеншчыну пасылаем сеялак, трактараў, а да іх стоек і лемяхоў у шмат разоў больш, чым на Гомельшчыну...

Вось іменна, пасылаюць... Вышэй я прыводзіў прыклад, як у адным калгасе за паўсезона паламалася паўтараста стоек і лемяхоў. Вага адной стойкі і аднаго лемяха каля трыццаці пяці кілаграмаў, значыць, адзін калгас за паўсезона загубіў пяць тон дэталей, выраблёных з жалеза. А ў вобласці больш чатырохсот калгасаў! І вось на барацьбу з каменнем на Гродзеншчыну ідуць і ідуць вагоны, цэлыя эшалоны складанай тэхнікі, запасных частак.

Але такая барацьба нагадвае страляніну з драбавіка па танках! Абурыліся б, ведаю, шахцёры, ліцейшчыкі, рабочыя заводаў сельскагаспадарчых машын, калі б даведаліся, на што траціцца іх нялёгкая праца — ад гэтага толькі страты тым, хто страляе.

Правільна. І вялікія страты.

У БЕЛАРУСІ ідзе падрыхтоўка да наступлення на балоты, якія лічацца ў нас ворагам нумар адзін. Наша Палессе рэдка населена. Там вёска ад вёскі іншы раз—на адлегласці аднаго, а то двух дзесяткаў кіламетраў. «Трэба даваць сродкі ў першую чаргу туды, дзе эфект будзе большы і хутчэйшы!»—так сказаў М. С. Хрушчоў на адным з пленумаў ЦК КПСС. Асушыўшы Палессе, давядзецца ж гэтыя землі яшчэ асвоіць, засяліць і ў выніку эфект ад вялізарных затрат грошай і працы будзе не хутка. Вядома, трэба рабіць і гэта. Але ці не больш эканомна балоты гэтыя цяпер абвясціць ворагам беларускіх зямель нумар два, а на першае месца паставіць каменне? Бо яго прыбраць куды лягчэй, чым асушыць вялікія масівы балот, а вынік ад гэтага будзе неадкладны, ды ачышчаныя землі не трэба будзе ні асвойваць, ні засяляць!

Мне здаецца, што нашы вучоныя па-сапраўднаму яшчэ не браліся за праблему камяністых глеб. А час ужо ім прызнаць каменне ворагам беларускіх зямель нумар адзін, старанна вывучыць і падлічыць гэтага ворага ды пачаць распраўляцца з ім.

г. Гродна.

МАСТАЦТВА — У БЫТ

Так называецца выстаўка-продаж выяўленчага і прыкладнога мастацтва саюзных рэспублік, якая адкрылася ўчора ў Мінску.

На выстаўцы экспануецца шырокі выбар керамічных вырабаў, мастацкай апрацоўкі дрэва, пейзажы, партрэты пісьменнікаў і кампазітараў.

Мэта выстаўкі — шырокая прапаганда твораў і вырабаў прыкладнога мастацтва, закліканых упрыгожыць быт савецкага чалавека.

Справаздача студэнтаў

У Дубровенскім раённым Доме культуры экспануюцца дыпломныя работы выпускнікоў Мінскага мастацкага вучылішча.

Аматары жывапісу з адабрэннем адгукаюцца аб работах «Летам» Куўшынікавай, «1941 год» Гержадовіча, «Падрыўнікі» Моніча, «Абедзенны перапынак на будоўлі» Шумскага, «Школьніцы» Гоманава.

А. МАЦЫЛЕВІЧ.

На грамадскіх асновах

Прыемна зайсці ў нашу раённую бібліятэку імя М. Багдановіча. Тут заўсёды ўтульна і людна. Свабодны доступ да кніжнага фонду дазваляе лёгка і хутка выбраць патрэбную кнігу, часопіс, газету. Актывісты Л. Малых, П. Каўцэвіч, Г. Галоўчыц і іншыя памагаюць бібліятэцы праводзіць канферэнцыі, гутаркі, агляды. Так, навуковы супрацоўнік музея А. Міцкевіча Е. Макоўская нядаўна зрабіла бібліяграфічны агляд «Літаратура аб Навагрудчыне».

Работнікі гарадской бібліятэкі стварылі хатнія бібліятэкі на вуліцах Мінскай і імя Жданава. Загадваюць імі пенсіянерка М. Казлова і работніца нарсуда В. Койда. Бібліятэкі-перасоўкі ёсць на многіх прадпрыемствах і заводах горада.

Д. ЗІНГЕР.

г. Навагрудак.

Выстаўкі і вечары

Ілюстраваную кніжную выстаўку «Любімы паэт беларускага народа» падрыхтавала Смаргонская раённая бібліятэка. Тут экспануюцца творы Янкі Купалы, выдадзеныя ў дарэвалюцыйны і савецкі перыяды.

Раённая бібліятэка рыхтуе літаратурна-мастацкі вечар, прысвечаны творчасці Янкі Купалы.

Ул. СУРМАЧ.

З горада над Бугам

Заўтра ў Мінску, у памяшканні Дзяржаўнага рускага тэатра імя М. Горкага, пачынаюцца гастролі Брэсцкага абласнога драматычнага тэатра імя ЛКСМБ.

У гутарцы з нашым карэспандэнтам дырэктар тэатра Л. Валчэцкі паведаміў:

— Як і ў папярэдні свой прыезд (апошні раз калектыў быў у Мінску ўлетку 1959 года), мы адкрываем гастролі п'есай К. Губарэвіча «Брэсцкая крэпасць» (рэжысёры — заслужаныя дзеячы мастацтва БССР А. Міронскі і Ю. Арынянскі). Гэты спектакль — своеасаблівы творчы маніфест тэатра — вытрымаў ужо больш 470 паказаў у рэспубліцы і за яе межамі, а ў 1960 годзе ўдастоены гонару быць паказаным на сцэне Крамлёўскага тэатра.

З новых твораў беларускай драматургіі тэатр паставіць «Дзіўны дом» П. Васілеўскага (пастаноўка засл. арт. БССР Г. Волкава) і «Чалавек за бортам» Я. Пасава (рэжысёр Ю. Арынянскі). Абодва спектаклі апавядаюць пра жыццё нашай моладзі, у іх узнімаюцца надзённыя грамадскія праблемы.

Маладому сучасніку прысвечаны таксама спектаклі «Вялікае хваляванне» І. Дварэцкага, «Сам у сябе ў палоне» В. Смірновай і С. Крайндэль, «Кухарка» А. Сафронава, «Жыццё і злачынства Антона Шэлестава» (па раману «Гэнар» Г. Мядынскага).

Выкрыццю міжнароднага мілітарызму і каланіялізму прысвечаны спектаклі «Крэдыт у нібелунгаў» Ф. Куна і «У сэрцы Афрыкі» (інсцэніроўка рамана прагрэсіўнага амерыканскага пісьменніка Дэвідсана «Начныя парогі»).

Класічныя творы ў гастрольным рэпертуары прадстаўлены пастаноўкамі «Сабака на сене» Лопе дэ Вега і «Джэні Герхардт» (па раману Т. Драйзера).

— Якія змены адбыліся ў трупе тэатра за апошнія гады? — спыталі мы ў Л. Валчэцкага.

— Пераважная большасць нашых артыстаў,— адказвае ён, — старыя знаёмыя мінчан. Але калектыў папоўніўся моладдзю з самадзейнасці і іншых тэатраў краіны. Спадзяёмся, што знаёмства з імі будзе прыемным для гледачоў сталіцы.

— Калі гаварыць пра знаёмствы, — працягвае далей дырэктар тэатра, — дык і тыя артысты, што вядомы мінчанам, з'явяцца на сцэне ў «незнаёмых» ракурсах. Напрыклад, заслужаны артыст БССР Б. Уксусаў, якога вы памятаеце перш за ўсё па ролі байца Кукушкіна з «Брэсцкай крэпасці». Незвычайным і некалькі нечаканым будзе яго выступленне ў ролі Швяца ў «Вялікім хваляванні», бо гэты яго герой— абсалютная супрацьлегласць абаяльнаму і самаадданаму патрыёту Кукушкіну. Артыст Б. Уксусаў увогуле выступіць з вельмі разнастайным рэпертуарам: малады настаўнік Аляксей («Дзіўны дом»), фатаавантурыст Блок («Крэдыт у нібелунгаў»), прагрэсіўны грамадскі дзеяч Стэнтон («У сэрцы Афрыкі»), Сцяпан Казанец («Кухарка»).

Багаты таксама і рэпертуар маладога артыста С. Яўдошанкі: Клейн («Крэдыт у нібелунгаў»), Сухадоеў («Вялікае хваляванне»), Мусомбэ («У сэрцы Афрыкі»), Лестэр («Джэні Герхардт») і інш.

— Мы спадзяёмся, — гаворыць Л. Валчэцкі,— што для гледачоў будуць прыемнымі сустрэчы з вобразамі, якія створаны за апошнія гады заслужанымі артыстамі БССР М. Абрамавым, Ю. Уласавым, А. Качатковай, А. Асторынай, Т. Заранок, заслужаным артыстам Літоўскай ССР А. Логінавым, маладымі выканаўцамі Н. Ганчарэнка, В. Грышыным і іншымі.

Акрамя выступленняў на сталічнай сцэне тэатр наведае раённыя цэнтры, пабывае ў сельскай мясцовасці, дзе дасць на працягу месяца каля 16 спектакляў.

За час сёлетніх гастроляў тэатр пабываў ужо ў Баранавічах, Магілёве, Бабруйску, дзе яго выступленні праходзілі з добрым поспехам.

У заключэнне нашай размовы Л. П. Валчэцкі перадаў ад імя калектыву прывітанне мінскім гледачам:

— Мы адчуваем радасць новай сустрэчы з вамі і спадзяёмся, што яна будзе ўзаемна прыемнай і плённай.

НЕЗАБЫЎНАЕ

Набліжаецца знамянальная дата — 150-годдзе разгрому напалеонаўскай арміі ў Айчыннай вайне 1812 года.

Многія эпізоды гэтай вялікай народна-вызваленчай эпапеі разгортваліся на тэрыторыі Беларусі. Рэдакцыя звярнулася да дырэктараў раду беларускіх музеяў з просьбай расказаць, як ідзе падрыхтоўка да знамянальнай даты.

БАРЫСАЎ

Беразіна... На пакатых берагах гэтай ціхай ракі 150 год назад адбыліся гістарычныя падзеі. Іменна тут армія Напалеона страціла ў баях на пераправах 25 тысяч баяздольных салдат і афіцэраў, больш 30 гармат, усе абозы.

Набліжэнне 150-й гадавіны падзей, адным з важных этапаў якіх была бітва на Беразіне, выклікае вялікую цікавасць у працоўных Барысава і навакольных раёнаў.

Да знамянальнай даты на гістарычным месцы — Батарэях пабудаваны новы будынак музея. Тут у 1812 годзе знаходзілася Барысаўскае перадмоставае ўмацаванне. Крыху далей, там, дзе старыя сосны густа пераплялі свае вяршаліны, яшчэ і цяпер захаваліся сляды былых баёў — глыбокія равы і насыпы.

За гэтыя месяцы значна павялічыўся прыток наведвальнікаў у наш музей, расце колькасць экскурсій і паходаў да месца гістарычнай бітвы на Беразіне.

Айчыннай вайне 1812 года і разгрому французаў на Беразіне прысвечана ў музеі спецыяльная зала. Тут выстаўлены фотадакументы, карціны, якія расказваюць пра падзеі знамянальных дзён, узоры зброі, боепрыпасаў, адзення і галаўных убораў рускіх і французскіх войск.

Экспазіцыя ўвесь час папаўняецца. У выніку раскопак, праведзеных работнікамі музея ў раёне вёскі Студзёнка, знойдзены часткі зброі, гарматныя ядры, кулі. Днямі 15-фунтовае гарматнае ядро знайшлі і прынеслі ў музей вучні 13-й школы Барысава Вячаслаў Закрэўскі і Аляксандр Гулажэнка. Цікавыя экспанаты атрыманы з Дзяржаўнага гістарычнага музея ў Маскве, з музеяў Беларусі.

Сумесна з Мінскім гарадскім турысцкім бюро Барысаўскі краязнаўчы музей адкрыў спецыяльны маршрут да вёскі Студзёнка — месца баёў на Беразіне. За апошні час тут праведзена больш 50 экскурсій.

К. ГЛУШАНІН,
дырэктар Барысаўскага краязнаўчага музея.

ВІЦЕБСК

У Віцебскім абласным краязнаўчым музеі распрацавана і дапоўнена новымі матэрыяламі экспазіцыя «Айчынная вайна 1812 года на Віцебшчыне». Яна расказвае аб патрыятызме і нязгаснай славе нашых продкаў, якія адстаялі свабоду і незалежнасць Радзімы ў барацьбе супраць іншаземных захопнікаў.

У музеі выстаўлены фотакопіі дакументаў—паведамленняў аб бітве пад Астроўна і пры Клясціцах, партрэты ўдзельнікаў баёў. Значна дапоўнены матэрыял пра генерала Я. Кульнёва, ураджэнца Віцебшчыны, які па-геройску загінуў у баю ля вёскі Сівошына.

На стэндах, дзе экспануецца зброя часоў Айчыннай вайны 1812 г., дадаткова змешчаны ўзнагародныя знакі, знакі апалчэнцаў, жэтоны і серыя медаляў у памяць 1812 года.

Пра развіццё тагачаснага партызанскага руху расказвае паведамленне генерала Уластава, у якім адзначаецца адвага сялян вёскі Жарцы пад Полацкам.

Цікавыя экспанаты паступілі нядаўна ад жыхаркі Ленінграда Якаўлевай. Яна прыслала тэатральныя афішы і праграмы спектакляў канца XIX—пачатку XX стагоддзяў, збор з якіх пайшоў на пабудову ў Віцебску помніка героям Айчыннай вайны 1812 года. Помнік гэты быў адкрыты ў 1912 годзе. Як сімвал адвагі, славы і непераможнасці рускай зброі ўзвышаецца ён на Успенскай горцы.

Сюды, да падножжа помніка, штодзённа прыходзяць экскурсанты. З увагай слухаюць яны расказы пра гераічнае мінулае нашага народа.

Супрацоўнікі музея выступаюць на многіх прадпрыемствах з лекцыямі на тэму «Айчынная вайна 1812 года на Віцебшчыне».

На турысцкіх маршрутах, распрацаваных музеем, у Віцебск, Полацк, Астроўна, Клясціцы, Сівошына накіроўваюцца экскурсіі школьнікаў.

Мы рыхтуем таксама перасоўную выстаўку, прысвечаную 150-годдзю Айчыннай вайны 1812 года. Яна будзе экспанавацца ў клубах, на прадпрыемствах і ў навучальных установах.

І. НАВІЦКАЯ,
намеснік дырэктара Віцебскага абласнога музея.

ВАЎКАВЫСК

Дом у Ваўкавыску, у якім 150 гадоў таму назад спыняўся генерал П. І. Баграціён са штабам 2-й арміі, стаў цяпер музеем імя выдатнага рускага палкаводца.

Работнікі музея памагаюць іншым музеям Беларусі камплектаваць фонды, прысвечаныя Айчыннай вайне 1812 года. За апошні час пасылкі з экспанатамі адпраўлены ў Бабруйск, Полацк, Барысаў, Гродна, Маладзечна, Магілёў.

У сваю чаргу мы атрымалі новыя рэліквіі баявой славы з Артылерыйскага музея, Ленінградскага музея А. В. Суворава, з Эрмітажа. З Артылерыйскага музея, у прыватнасці, атрыман здымак саксонскага сцяга, захопленага рускімі войскамі ў баю пад Ваўкавыскам.

Г. ПЕХ,
дырэктар Ваўкавыскага ваенна-гістарычнага музея імя П. І. Баграціёна.

КОБРЫН

Сярод новых экспанатаў нашага музея — карціны беларускіх мастакоў С. Раманава «Гарадзечанскі бой» і Ул. Стальмашонка «Капітуляцыя саксонскіх войск пад Кобрынам».

Наведвальнікі праяўляюць жывую цікавасць да падзей, што разгарнуліся ў ваколіцах старажытнага беларускага гарадка 150 гадоў назад. Мы падрабязна расказваем у музейных матэрыялах пра гераізм і мужнасць салдат 3-й рускай арміі генерала Тормасава, якія сваімі перамогамі на заходніх граніцах Расіі садзейнічалі разгрому захопніцкай арміі Напалеона.

А. МАРТЫНАЎ,
дырэктар Кобрынскага ваенна-гістарычнага музея імя А. В. Суворава.

Помнік у Віцебску воінам-героям, якія загінулі ў Айчыннай вайне 1812 года.

Фота Ул. КРУКА.

Купала і дзеці... Шчырая дружба звязвала вялікага песняра з малымі чытачамі. Сустракаўся ён з імі ў школах, піянерскіх лагерах, на літаратурных вечарах, а то і проста ў полі, на лузе. Многа маленькіх цікаўных і дасціпных гасцей перабывала ў Янкі Купалы і дома, у той драўлянай хаце, на месцы якой цяпер узвышаецца будынак купалаўскага літаратурна-мемарыяльнага музея. Ніколі не зарасце сюды людская сцежка. Асабліва многа экскурсантаў у гэтыя перадюбілейныя дні. І, бадай, самыя цікаўныя сярод іх — дзеці, сённяшняе пакаленне маладых арлянят. Уважліва слухаюць яны сястру народнага паэта Леакадзію Дамінікаўну Раманоўскую тут, ля Доміка-музея, пад старой таполяй, дзе любіў адпачываць Янка Купала.

Фота Ул. КРУКА.

ЯК БЫЎ ПЕРАКЛАДЗЕНЫ «ІНТЭРНАЦЫЯНАЛ»

Снежань 1921 года. Канчаецца першы год мірнага будаўніцтва ў Савецкай Беларусі. Падвесці вынікі работы па аднаўленні разбуранай гаспадаркі і намеціць далейшыя задачы ў Мінск з'ехаліся дэлегаты на III Усебеларускі з'езд Саветаў. Большасць іх — сяляне, дэмабілізаваныя чырвонаармейцы. Усюды відны шынялі, кажухі, жаночыя хусткі, лапці. Тэатр поўнен людзей.

Дэлегаты з'езда атрымалі па-мастацку аформленыя папкі з тэкстам «Інтэрнацыянала» на чатырох мовах: рускай, беларускай, польскай і яўрэйскай. Беларускі тэкст гімна прыцягнуў увагу ўсіх, бо да гэтага яго мала хто бачыў.

У восем гадзін 30 мінут падымаецца заслона. Чуюцца магутныя гукі аркестра. Дэлегаты і госці ўстаюць і разам з хорам спяваюць міжнародны гімн «Інтэрнацыянал» на родных мовах.

Хто ж пераклаў пралетарскі гімн на беларускую мову? — пыталі адзін у аднаго дэлегаты. У тэксце ж было зазначана: «Пераклад калектыўны; пераклад зроблены з арыгінала з французскай мовы і з параўнаннем беларускіх камуністам». Але хто канкрэтна перакладаў — не было ўказана.

Яшчэ за чатыры з лішнім месяцы да гэтага, 20 ліпеня 1921 г., у газеце «Савецкая Беларусь» з'явіўся гэты ж самы тэкст «Інтэрнацыянала» на беларускай мове, з гэтай жа самай прадмовай. У 1922 г. Наркамасветы БССР выдаў зборнік беларускіх песень. Ён адкрываўся тым жа самым беларускім тэкстам «Інтэрнацыянала» з той жа прадмоваю да яго. У 1924 годзе, 23 сакавіка, у газеце «Савецкая Беларусь» зноў быў надрукаваны «Міжнародны гімн (Інтэрнацыянал)» і таксама без указання перакладчыка. У 1930 г. Янка Купала гэты так званы «калектыўны пераклад» уключыў у свой зборнік «Творы. 1918—1928» без усялякіх змен і агаворак, але з датай напісання: «1921 г.», а ў 1932 г. — у шостым томе «Збору твораў».

Супрацоўнікі Цэнтральнага дзяржаўнага архіва Кастрычніцкай рэвалюцыі і сацыялістычнага будаўніцтва БССР, збіраючы матэрыялы да 80-годдзя з дня нараджэння народнага паэта Беларусі, выявілі рад новых дакументаў, якія пацвярджаюць работу Янкі Купалы над перакладам «Інтэрнацыянала». З матэрыялаў відаць, калі і як ён працаваў над ім.

Янка Купала пераклаў міжнародны гімн вясною 1921 г. Спачатку ён пераклаў яго на беларускую мову з рускага тэксту. 23 красавіка 1921 г. у газеце «Савецкая Беларусь» была апублікавана невялікая нататка пад назвай «Інтэрнацыянал» на беларускай мове» наступнага зместу: «Вядомым беларускім пісьменнікам Янкам Купалам перакладзен на беларускую мову «Інтэрнацыянал». Пакуль пераклад яго не друкуе, бо хоча зверыць з французскім арыгіналам». А 27 мая 1921 г. Наркамасветы БССР звяртаецца да паўнамоцнага прадстаўніцтва БССР пры ўрадзе РСФСР М. Марозы:

«Тав. Мароз! Калі ласка, зрабіце ўвагу і дастаньце на французскай мове «Інтэрнацыянал». Нам ён дужа патрэбен, бо Купала зрабіў пераклад на беларускую мову, але пакуль не будзе подлінніка, то ў свет выпушчаны не будзе, а «Інтэрнацыянал» нам дазарэзу патрэбен, бо хоры пяюць па-руску або карыстаюцца дужа брыдкім перакладам».

І толькі пасля зверкі перакладу з французскім тэкстам і ўнясення ў яго паправак у адпаведнасці з арыгіналам, Купала апублікаваў тэкст «Інтэрнацыянала» на беларускай мове ў газеце «Савецкая Беларусь» 20 ліпеня 1921 г., а Белдзяржвыдавецтва выдала яго пяцітысячным тыражом асобнай лістоўкай, якая таксама знойдзена ў архіве.

Прыведзеныя дакументы гавораць аб тым, што не хто іншы, а Купала пераклаў «Інтэрнацыянал» на родную мову. Што датычыць «калектыўнасці» перакладу, дык яна заключаецца ў тым, што ў перакладзе былі зацікаўлены многія ўстановы і арганізацыі Беларусі і, каб паскорыць яго, памаглі паэту. Так, напрыклад, члены тэрміналагічнай камісіі Наркамасветы, у якой і сам Купала ў той час працаваў, знаходзілі найбольш дакладныя і адпаведныя беларускія словы, памагалі звяраць з французскім тэкстам.

М. КАМІНСКІ.

ХРОНІКА
купалаўскіх дзён

△ Вялікі літаратурны вечар, прысвечаны 80-годдзю з дня нараджэння Янкі Купалы, адбыўся ў летнім парку Мінскага трактарнага завода. Даклад пра жыццёвы і літаратурны шлях народнага паэта рэспублікі зрабіў навуковы супрацоўнік Літаратурнага музея Янкі Купалы І. Курбека. Свае вершы, прысвечаныя беларускаму песняру, чытаў Р. Няхай. З вялікай увагай слухалі ўдзельнікі вечара ўспаміны Л. Д. Раманоўскай аб дзіцячых і юнацкіх гадах народнага паэта.

△ Працоўныя Барысава падаравалі Літаратурнаму музею Янкі Купалы мастацкі аформленую вазу з партрэтам народнага песняра. Савет клуба сяброў кіно і кнігі пры Барысаўскай гарадской бібліятэцы і кінатэатры «Перамога» правёў сустрэчу з пісьменнікамі П. Глебкам і А. Есаковым, якія падзяліліся ўспамінамі аб сваіх сустрэчах з Янкам Купалам. Аб творчасці паэта і наведванні ім Барысаўшчыны гаварыў педагог Я. Замерфельд.

△ Са сцэны Дзяржынскага раённага Дома культуры вершы Янкі Купалы чытаў артыст А. Слесарэнка. Вечар моладзі закончыўся спектаклем «Паўлінка», які падрыхтаваў школьны драматычны калектыў школы.

Харавы самадзейны калектыў Брэсцкага раённага Дома культуры часта выступае ў калгасах свайго раёна. Днямі іх выступленне адбылося на адкрытай пляцоўцы гарадскога пасёлка Дамачова.

Фота М. РУБІНШТЭЙНА.

СКАРБ ВЯЛІЗАРНЫ І ЦУДОЎНЫ

Творчасць Янкі Купалы, як і ўсіх вялікіх пісьменнікаў, сваімі карэннямі глыбока ідзе ў душу народа. Кожны радок паэта—водгук на радасць, смутак і боль свайго народа. Так адчуваць кожны рух душы народнай мог толькі паэт, які бязмежна любіў свой народ, які ўвабраў у сябе ўсе яго пакуты.

Свой паэтычны скарб Я. Купала збіраў па занядбаных вёсках і гаротных хацінах, у сваіх вандраваннях і сустрэчах спазнаў ён «церпкую горыч батрацкага лёсу». А як гэтыя горкія ўражанні пераўтвараліся ў творчасці паэта, сведчыць хоць бы верш «А хто там ідзе?», які з'яўляецца геніяльным паэтычным увасабленнем пакутнага шляху беларускага народа да свабоды.

Уражае прастата Янкі Купалы, прастата, якая аднолькава роўна назіраецца як у яго грамадзянскіх і рэвалюцыйных вершах, так і ў вершах лірычных.

Янка Купала блізкі нам, палякам, яшчэ і дзякуючы той сардэчнасці, з якой ён ставіўся да польскай культуры, дзякуючы перакладам на беларускую мову твораў Міцкевіча, Славацкага, Брадзінскага і Ажэшкі, з якой вялікага песняра Беларусі звязвала шчырая дружба. Купалаўскі верш, прысвечаны памяці Марыі Канапніцкай,—гэта гімн пашаны да паэзіі братняга народа. Польскі народ акружыў павагай і любоўю вялізарны і цудоўны скарб беларускага песняра.

Леапольд ЛЕВІН,
польскі паэт.

ТАК НАРАДЗІЛАСЯ «ПАЎЛІНКА»

Увосень 1909 года (я тады быў студэнтам Пецярбургскага універсітэта) Янка Купала прыехаў у Пецярбург, каб вучыцца на агульнаадукацыйных курсах Чарняева. Вестка аб гэтым хутка абышла студэнтаў-беларусаў. А неўзабаве нам пашчаслівілася пабачыць і яго самога.

Аднойчы ў нядзелю, калі мы сабраліся на рэпетыцыю драматычнага і харавога гурткоў Беларускага студэнцкага зямляцтва, адчыніліся дзверы і ўвайшоў малады чалавек, вышэйшы за сярэдні рост, бялявы, з невялікімі вусікамі і блакітнымі вачыма. Гэта быў Купала. Усе кінуліся насустрач, стараліся паціснуць яму руку. Кожны скарагаворкай вымаўляў сваё прозвішча. Нехта крыкнуў: «На «ура» нашага дарагога песняра!» Хлопцы схапілі Купалу на рукі і пачалі падкідваць угару.

Супакоіўшыся, зноў пачалі рэпеціраваць. Развучвалі беларускія народныя песні, драматычны гурток рыхтаваў камедыю ўкраінскага драматурга Крапіўніцкага «Па рэвізіі». Купала цікавіўся, чаму менавіта гэтыя песні мы выбралі, уважліва прыглядаўся да ігры выканаўцаў роляў, па-сяброўску рабіў свае заўвагі самадзейным артыстам.

На рэпетыцыі драматычнага гуртка Купала прыходзіў і пасля. І, мусіць, упершыню тут ён задумаўся, чаму няма беларускіх п'ес, якія б праўдзіва адлюстроўвалі характар і звычаі беларускага народа.

У 1911 годзе мы ставілі п'есу Крапіўніцкага «Пашыліся ў дурні». Купала вельмі пільна прыглядаўся да гэтай пастаноўкі. І па тым, як ён рэагаваў на яе, можна было меркаваць, што іменна гэтая камедыя падказала яму задуму «Паўлінкі». Ды і сам паэт не адзін раз гаварыў: «Трэба, трэба нам мець свае беларускія п'есы і ў першую чаргу камедыі».

Такім чынам, задума напісаць «Паўлінку» ўзнікла ў Купалы не раней другой паловы 1911 года. Калі дапусціць, што на абдумванне і напісанне п'есы ён патраціў каля года, то можна меркаваць, што напісана была «Паўлінка» ў верасні-кастрычніку 1912 года. А ў лістападзе гэтага ж года Янка Купала чытаў свой першы драматургічны твор на адным з чарговых беларускіх суботнікаў, якія адбываліся на кватэры Б. Эпімах-Шыпілы.

У лютым 1913 года «Паўлінка» ўпершыню была пастаўлена на сцэне. Пастаноўка ажыццяўлялася драматычным гуртком Беларускага студэнцкага зямляцтва. Першай выканаўцай галоўнай ролі п'есы была студэнтка Вышэйшых бястужаўскіх курсаў Паўліна Мядзёлка. Дарэчы, назіраючы за ігрой Паўліны Мядзёлкі ў ранейшых спектаклях гуртка, Купала і вырашыў назваць камедыю і яе галоўную гераіню яе імем — «Паўлінка».

Пастаноўка першай беларускай камедыі была вялікай падзеяй для ўсёй беларускай грамадскасці Пецябурга. Пасля спектакля прысутныя наладзілі аўтару бурныя авацыі, дзякавалі яму, асыпалі яго кветкамі, паднеслі яму каштоўны падарунак (здаецца, залаты гадзіннік), а самадзейным артыстам, у першую чаргу выканаўцы галоўнай ролі Паўліне Мядзёлцы — букеты кветак.

На вечар быў запрошан фатограф, які зняў на сцэне артыстаў, харыстаў, арганізатараў вечара і гасцей разам з аўтарам «Паўлінкі». Гэтая фатаграфія з'яўляецца дарагой памяткай пра нашага вялікага песняра.

Я. СУШЫНСКІ.

АБУДЖАЦЬ ПАЧУЦЦЁ ТВОРЧАСЦІ

НЕЯК МНЕ давялося прысутнічаць на чарговых занятках ва універсітэце культуры г. Слоніма. Яшчэ задоўга да пачатку ўсе месцы ў глядзельнай зале раённага Дома культуры былі заняты, і некаторым слухачам давялося стаяць. Такую цікавасць выклікаюць тут усе заняткі.

А вось другі універсітэт культуры гэтай жа Гродзенскай вобласці — у горадзе Лідзе. У спісах пастаянных наведвальнікаў універсітэта лічацца члены брыгады камуністычнай працы абутковай фабрыкі, рабочыя і служачыя горада. На чарговыя заняткі 26 красавіка з'явілася... чатыры чалавекі

Вось два прыклады работы універсітэтаў культуры з адной вобласці. Чаму такая розніца? Прычын многа. У Лідскім універсітэце культуры папярэдне не паведамляюць слухачам, калі адбудуцца чарговыя заняткі, часта пераносяць іх з аднаго дня на другі, мяняюць тэмы. Усё гэта, вядома, выклікае незадавальненне ў слухачоў.

Многае залежыць і ад праграмы. На гэтым пытанні варта спыніцца асобна. Сёлета выдавецтва «Знание» выпусціла праграмы для розных факультэтаў народных універсітэтаў. Яны вельмі патрэбныя і акажуць вялікую дапамогу. Але гэтыя праграмы не могуць улічваць усю разнастайнасць канкрэтных умоў і патрабаванняў. А спецыфіка работы народных універсітэтаў у розных месцах розная. І яе неабходна браць пад увагу навукова-метадычнаму савету Беларускага таварыства па распаўсюджванню палітычных і навуковых ведаў пры распрацоўцы прыкладных праграм. Дарэчы, вось ужо другі год ідзе гэтая распрацоўка, а канца ёй не відаць. Прычым, праграмы будуць разлічаны толькі на універсітэты культуры павышанага тыпу—з факультэтамі, якіх у рэспубліцы не больш двух дзесяткаў. А астатнія універсітэты будуць працаваць кожны па сваіх праграмах.

Праграмы народных універсітэтаў без падзелу на факультэты маюць рад цыклаў: грамадска-палітычны, музычнага мастацтва, тэатральнага мастацтва, навукі і тэхнікі і г. д. У радзе народных універсітэтаў спрабуюць уключыць у праграму пытанні з розных, далёкіх адна ад адной галін ведаў. Так, ва універсітэтах культуры Ваўкавыскага раёна ў навучальнай праграме ёсць тэмы па маральных пытаннях, мастацтву, тэхніцы, навуцы. Безумоўна, у такіх універсітэтах цяжка атрымаць паслядоўны, завершаны аб'ём ведаў.

Многія універсітэты культуры імкнуцца звузіць сваю праграму, ператвараючыся па сутнасці ва універсітэты мастацтва. Больш правільна, на нашу думку, калі ў народных універсітэтах будзе значна пашырана тэматыка грамадска-палітычнага і навуковага характару.

Слушна гаворыць А. Ленсу ў артыкуле «Каб не згасаў агонь цікавасці...» («ЛіМ», 18 мая г. г.) аб праграмах факультэтаў літаратуры і мастацтва. Аднак лічу, што будзе няправільна, калі з гэтых праграм выключыць, як піша А. Ленсу, лекцыю «Роля савецкай літаратуры ў камуністычным выхаванні працоўных». Наадварот, з яе і трэба пачынаць заняткі.

Касцюковіцкі універсітэт культуры, пра які гаворыць А. Ленсу, не выключэнне. Элементы шкалярства можна назіраць і ў іншых народных універсітэтах. Скажам, ва універсітэтах Беліцкага і Вавёрскага сельскіх дамоў культуры Лідскага раёна.

Нельга абмяжоўвацца вывучэннем школьнага падручніка, бо гэта якраз і прыводзіць да страты цікавасці і ў канчатковым выніку да адсеву слухачоў.

Важнай формай засваення навучальнай праграмы з'яўляюцца калектыўныя семінарскія заняткі, якія, як між іншым, і вечары пытанняў і адказаў, наладжваюцца рэдка. Бывае часам, што лекцыйная і ілюстрацыйная часткі заняткаў лагічна не звязаны паміж сабою. Так, напрыклад, у Жыровіцкім універсітэце культуры пасля лекцыі «Касмічная медыцына» паказалі фільм «Вясёлыя рабяты». У Ваўкавыскім універсітэце культуры пасля лекцыі «Музычная творчасць П. Чайкоўскага» прадэманстравалі фільм «У змроку цемры».

У абласцях адчуваецца недахоп фільмаў на вузкай плёнцы. З 222 кінафільмаў, рэкамендаваных для бясплатнага паказу ва універсітэтах культуры, у Гродзенскай канторы кінапракату ёсць толькі 14 на вузкай плёнцы і 111 на шырокай плёнцы, і то большасць з іх трэцяй і чацвёртай катэгорыі.

Аднак і тыя фільмы, што ёсць, мала паказваюцца. Так, прапанаваныя для універсітэтаў культуры фільмы: «Канцэрт майстроў мастацтваў», «Мусаргскі», «У людзях» у Гродзенскай вобласці ў мінулым годзе амаль не дэманстраваліся. Фільм «Рускі савецкі жывапіс» летась праляжаў увесь год на паліцах кінапракату і ніводнага разу нідзе не быў паказаны.

У РАБОЦЕ народных універсітэтаў вялікую ролю адыгрывае передача станоўчага вопыту. Дзяржаўнае выдавецтва БССР у мінулым годзе выпусціла ў свет тры брашуры, якія абагульняюць вопыт работы універсітэтаў культуры.

У брашуры Г. Клябанава «Універсітэт культуры ў калгасе» паказваецца, як ажыццяўляецца навучальны працэс, расказваецца аб методыцы правядзення заняткаў. Заняткі ва універсітэце не абмяжоўваюцца толькі выступленнем лектараў. Тут праводзяцца лекцыі-канцэрты, тэарэтычныя канферэнцыі, вечары пытанняў і адказаў.

Брашура Г. Клябанава рэкамендуецца як метадычны матэрыял аб вопыце работы універсітэта культуры калгаса «1 Мая». Значыць, іншым універсітэтам варта пераймаць яго. Але бяда ў тым, што вопыт гэты не адлюстраваны ў брашуры павярхоўна. Пра арганізацыю заняткаў, падрыхтоўчую і вучэбную работу універсітэта культуры гаворыцца зусім мала.

У брашуры расказваецца, што ва універсітэце правільна складзены расклад заняткаў. У праграму ўключаны самыя разнастайныя пытанні з розных галін ведаў. Якія ж сістэматычныя веды можа даць такая праграма? Аўтар рэкамендуе тэматыку заняткаў на першы і другі гады навучання. Тут «сфатаграфавана» праграма з усімі яе недахопамі. Але Г. Клябанаў нічога не сказаў пра іх.

У раздзеле брашуры «Нагляднa, даходліва, цікава» мы бачым, як цікава прайшлі заняткі па тэме «Хімія выкрывае цуды». Лекцыя «Як навучыцца разумець музыку» суправаджалася выступленнямі аркестра народных інструментаў і ўдзельнікаў мастацкай самадзейнасці Гомельскага Палаца культуры чыгуначнікаў

Але ў чытача ўзнікне пытанне — як удаецца калгаснаму універсітэту культуры без матэрыяльных затрат прыцягваць да ўдзелу ў сваёй рабоце работнікаў творчых арганізацый вобласці і Мінска. Чаму не выкарыстоўваюцца мастацкія і навукова-папулярныя фільмы, рэкамендаваныя для бясплатнага паказу ва універсітэтах культуры? Пра ўсё гэта ў брашуры не сказана ні слова. Аўтар спрабуе паказаць работу актыву і савета універсітэта, але зроблена гэта няўдала.

У рабоце калгаснага універсітэта культуры, безумоўна, ёсць цяжкасці. Пра іх трэба гаварыць і трэба паказаць, як яны пераадольваюцца, каб іншыя павучыліся.

У брашуры ж без сувязі з работай універсітэта асветлены асобныя пытанні культасветработы. Замест таго, каб расказаць пра заняткі ва універсітэце аўтар прыводзіць прыклады звычайных культурна-асветных мерапрыемстваў.

Не раскрывае зместу работы універсітэта культуры і брашура А. Івашчанкі «Універсітэт культуры ў саўгасе». Шмат увагі аддае аўтар вынікам гаспадарчай дзейнасці саўгаса. І зусім мала гаворыць пра стварэнне універсітэта культуры і яго работу.

Заняткі ў саўгасным універсітэце культуры праводзяцца раз у месяц. Навучальны план мае пяць цыклаў. Калі ўлічыць, што універсітэт двухгадовы, працуе восем-дзевяць месяцаў у год, дык на ўсе пяць цыклаў за два гады прыпадае 16—18 заняткаў, а на адзін цыкл за два гады тры-чатыры заняткі. Якія ж веды можна атрымаць ва універсітэце за такі невялікі час? Між тым, калі падлічыць прадугледжаныя планам тэмы, дык іх атрымаецца каля 35. Гэтай праграмы хопіць на чатыры гады. Аднак аўтар не дае тлумачэння гэтай неадпаведнасці.

У раздзеле «Першыя заняткі» расказваецца пра арганізацыйныя пытанні. Пры іх вырашэнні на месцах сустракаецца рад цяжкасцей. Але нічога не гаворыцца, як яны пераадольваюцца.

Апошні раздзел брашуры займае шмат старонак. З яго мы даведваемся, што ў клубе праводзяцца вусныя часопісы, дыспуты, выпускаецца радыёгазета. А гэта ж звычайныя культурна-асветныя мерапрыемствы, якія, фактычна, не маюць ніякага дачынення да работы універсітэта культуры.

Не паказаны перадавы вопыт работы універсітэта і ў брашуры П. Аляшкевіча «У дружбе з навукай».

Такім чынам, брашуры, выдадзеныя Белдзяржвыдавецтвам, мэта якіх — падагуліць вопыт народных універсітэтаў, фактычна не адпавядаюць свайму прызначэнню: яны не раскрываюць зместу работы народных універсітэтаў і прынцыпаў пабудовы навучальных праграм і іх структуры. Не знайшлі адлюстравання ў брашурах і пытанні арганізацыі навучальнага працэсу.

Універсітэты культуры актыўна нясуць працоўным веды, узнімаюць на больш высокую ступень агульную культуру народа, абуджаюць у ім дух творчасці. Ім — шырокую дарогу!

М. КОЛАС.

ВЫСТАЎКА-ПРАГЛЯД

Два разы ў месяц Гомельская абласная бібліятэка імя Ул. І. Леніна арганізоўвае выстаўкі-прагляды літаратуры.

На выстаўцы — новыя кнігі, якія паступілі ў бібліятэку за два тыдні. Работнікі даведачна-бібліяграфічнага аддзела даюць кансультацыі наведвальнікам.

Рабочы завода «Гомсельмаш», член брыгады камуністычнай працы А. Жэвелеў гаворыць:

— Я часта прыходзіў у чытальную залу бібліятэкі, але я не ведаў, што тут так многа рознай літаратуры. Цяпер, на выстаўцы, я знайшоў кнігі, патрэбныя мне як студэнту-завочніку.

Бібліятэка штогод атрымлівае каля 30 тысяч новых выданняў. Выстаўкі памогуць прапагандаваць новую кнігу.

Я. УМЕЦКАЯ.

НАДЗЕІ І РАСЧАРАВАННІ

ДА ГАСТРОЛЯЎ МАСКОЎСКАГА ТЭАТРА ІМЯ ЛЕНІНСКАГА КАМСАМОЛА

Калі над Масквой палымнелі першыя пераможныя ваенныя салюты, інжынер-палкоўнік сапёрных войск Дзмітрый Іванавіч Савельеў марыў аб апошнім з іх. Што бачыў ён за гэтай марай, чаго чакаў?

— Каб неба было сіняе, а трава была зялёная.

Памятаеце вайну? Зямлю, якая штохвілінна злавеснаю сілай снарадаў і бомб узнімалася ў неба. І неба, якое валілася на зямлю. Якой чалавечнай, усім зразумелай была тады мара Дзмітрыя Савельева — інжынера і палкоўніка (знамянальнае, дарэчы, спалучэнне будаўнічай спецыяльнасці і вайсковага звання).

Неба — сіняе. Трава — зялёная. Так і будзе! — верылі мы. І ў часы той упартай і трывожнай веры на сцэне Маскоўскага тэатра імя Ленінскага камсамола з'явілася п'еса К. Сіманава. Звалася яна проста: «Так і будзе». Спакойная ўпэўненасць назвы, строгая і лірычная, і сам герой — звычайны чалавек, які страціў на вайне сваё шчасце, сям'ю, — усё гэта было вельмі сугучнае тым спадзяванням, у імя якіх людзі жылі, змагаліся, гінулі...

Мінула дзесяцігоддзе. На сцэну тэатра прыйшлі героі п'есы А. Арбузава «Гады вандраванняў». Іх клопат ужо не абмяжоўваўся толькі блакітам нябёс.

— Каму жыццё прызначана, з таго цяпер асаблівы адказ, — гаварылі яны. І ставілі перад намі пытанне: як жыць? І адказвалі: лепш і чысцей, чым да вайны.

Абодва спектаклі — «Так і будзе» і «Гады вандраванняў» тэатр захаваў у сваёй афішы. Напэўна, у іх — грамадзянскі і творчы запавет, якім тэатр імкнецца вымяраць жыццё сваё і жыццё маладога сучасніка, да якога адрасуецца кожны спектакль.

Якія ж героі прыходзяць на сцэну тэатра сёння — амаль праз два дзесяцігоддзі пасля здзяйснення мараў палкоўніка Савельева і праз дзесяць год ад сцэнічнага нараджэння Вядзернікава з яго пытаннем: «Куды адыходзяць дні?»

...Брыгадзір байкальскіх рыбаловаў Сухадоеў («Вялікае хваляванне») пасля адной з бяссонных штармавых начэй замацаваў на сцяне ў бараку шыльдачку з уласнаручным надпісам: жыць і працаваць па-камуністычнаму.

Кладаўшчыца Наташа («Наташын мост») робіць адчайны эксперымент: у час, калі на будоўлі не хапае запасных частак для транспарту, здымае са склада аўтамабільнага абсталявання замкі, каб кожны вадзіцель мог браць усё, што трэба, самастойна.

Наташа і Сухадоеў (пагаворым спачатку пра іх)—бадай што духоўныя брат і сястра па сваім светаадчуванні. На першы погляд, якраз яны і ёсць пераемнікі сцэнічнай біяграфіі пакалення, якую піша Тэатр імя Ленінскага камсамола. Але чаму ні адзін з іх не знайшоў таго ж водгуку ў сэрцах гледачоў, якім карысталіся іх папярэднікі? Успомніце перыёдыку — да гэтага часу стаяць у вачах загалоўкі, якімі стракацелі артыкулы газет і часопісаў: «Хто такі Вядзернікаў», «Яшчэ раз пра Аляксандра Вядзернікава», «Вядзернікаў і іншыя» і г. д. А пра Сухадоева і Наташу ніхто не спрачаецца. Яны не ўскалыхнулі пачуццяў і думак сучаснікаў. Крыўдна...

Здавалася б, гэта цэласныя натуры: ведаюць, чаго хочуць у жыцці і да гэтага імкнуцца. Зайздросная якасць! А глядач не зайздросціць ім. Чаму?

Сухадоеў — Карновіч-Валуа. Магутная постаць. Свабода паводзін і рухаў. Не вельмі разумны, але і не дурны. Упарты. Гарачы. Напэўна, смелы. Напэўна, самаадданы. Словам, даволі жыццепадобная фігура. Але на паверку ўся яго жыццёвая верагоднасць — гэта толькі пэўная грыміроўка, хай сабе і дасканалая, але ж **грыміроўка** акцёра і пастаноўшчыка **пад праўду жыцця.**

Аўтар «Вялікага хваляваня» Ігнацій Дварэцкі не надзяліў Сухадоева шчырасцю пачуццяў і глыбінёй асабістага роздуму над жыццём. Нам, гледачам, не дадзена разглядзець духоўны, патаемны рух яго чалавечых учынкаў. Ад Сухадоева павявае схематызмам. Яшчэ больш схематычная Каця (арт. М. Ліфанава) — яго каханая. Гэта ўжо схема, густа аздобленая наўмыснай самабытнасцю, нейкай дзікай «першароднасцю» характару, які нагадвае даўно ўжо знаёмыя штампы з многіх няўдалых твораў, дзе выводзяцца сібіракі, людзі поўначы і іншых краёў, далёкіх ад «цівілізаванага» цэнтра. А якое штучнае, непрыгожае ў Сухадоева з Кацяй каханне! Тры ночы яны заставаліся ўдваіх у бараку. Трэцяя ноч была ракавой: Каця прыйшла да яго ў пасцель. Хлопец думаў, што потым будзе вяселле. Але Каця, аказваецца, «падманіла» яго: каханне аддала, замуж не пайшла і брыгаду пакінула. А потым вярнулася. Думаеце, каб памірыцца? Дзе там! Яна толькі і робіць, што цкуе Сухадоева, — то са злосцю спявае, то скача са злосцю, то плача сама ад сваёй злосці. А з-за чаго тая злосць — невядома. Вось дык самабытны характар! Дзесьці ў п'есе паведамляецца, што Сухадоеў пакрыўдзіў яе незнарок словам «распусная». Але як і што там у іх здарылася, гледачу незразумела. Зразумела адно: замест канфлікту драматург паклаў у аснову ўзаемаадносін сваіх герояў непаразуменне, а потым раздзьмуў яго ў драму (ды так распаліў, што ў ход ледзь не пайшла сякера). Што ні кажы, а такім героям далёка яшчэ да сапраўдных агульначалавечых норм жыцця, а між тым аўтар дэкларыруе, быццам яны ўжо змагаюцца за камуністычныя. Ці не прафанацыя гэта высокай ідэі?..

У адрозненне ад Сухадоева і Каці гераіня «Наташынага моста» Э. Брагінскага — звычайны чалавек. Аднак звычайны настолькі, што хочацца нават сказаць: трывіяльны. Ёсць, праўда, у ёй сімпатычная рыса — цікаўная вера ў людзей. Так Наташа сустрэла аднойчы ў сваім пакоі Валерыя — юнака невядомага, аднекуль прыезджага і, бадай, падазронага. Яна не спалохалася. А потым цікаўнасць яе перарасла ў каханне. Перарасла незвычайна, але ж натуральна, і для нас, гледачоў, захапляюча. У гэтым, напэўна, вялікая заслуга артыста Ю. Назарава, які знайшоў для свайго Валерыя на дзіва ўдалае спалучэнне фарбаў калючых і неспакойных з цёплымі, мяккімі, шчырымі. Што ж датычыць Наташчынай веры ў людзей па-за межамі ўзаемаадносін з Валерыем, дык наўрад ці можна ўсур'ёз згадзіцца з жыццёвымі акалічнасцямі, у якіх яна выяўляецца. Можна зразумець Наташу: гэта вельмі падманліва—марыць аб расчыненых складах, з якіх кожны будзе сумленна браць толькі тое, што сапраўды неабходна яму, і сам распішацца за ўзятае. Але ж трэба рэальна глядзець на рэчы (што якраз спачатку і робіць галоўны інжынер будоўлі Шчарбакоў, і дарэмна яго за гэта высмейвае аўтар).

Што ж атрымалася з Наташчынай выдумкі? Ды тое, чаго трэба было чакаць: запчасткі ў міг расцягнулі, па прынцыпу — што каму дасталося, і работа транспарту была паралізавана. Праўда, у фінале аўтар дае камічную сцэну, у якой кожны з шафёраў пад покрывам ночы (удзень, бачыце, сорамна) цягне на склад усё ўзятае. Так, гэта смешная сцэна. Але ідылічнасць яе непераканаўчая. Больш верагодна ўявіць, што шафёры (такія, якімі яны паказаны ў спектаклі і пры такіх акалічнасцях) проста-напраста зрабілі б паміж сабой размеркаванне «набытых» дэталяў па прынцыпу— што каму трэба. І без «магарычу», напэўна б, не абышлося.

Рэжысёр і артысты (пастаноўка Б. Талмазава і А. Рэмеза), прачытаўшы такія радкі, могуць запярэчыць, — маўляў, крытык вядзе размову з зусім непрыймальных пазіцый: мы — верым у добрасумленнасць людзей, а ён — не верыць. Прабачце, таварышы, але на чым грунтуецца вера вашай гераіні? Што, акрамя прыгожага жадання, стаіць за матывамі яе ўчынкаў? Веданне людзей, — канкрэтных, па п'есе? Не. Упэўненасць у тым, што такім чынам падвоіцца запас абсталявання, якога і так не хапае? Таксама парадокс.

Калі ў «Вялікім хваляванні» была наўмысная ўскладнёнасць жыццёвых праблем, дык тут — лёгкадумная спрошчанасць. Напэўна, прырода таго і другога аднолькавая: аўтары зыходзілі не з жыццёвых назіранняў, а з адцягненых уяўленняў пра быт камуністычных брыгад.

Дзіўная рэч атрымалася ў абедзвюх пастаноўках. Цэнтральныя вобразы, так званыя носьбіты галоўнай ідэі, выглядаюць нейкімі манекенамі. А тыя, што побач, — жывыя, дакладныя, паўнакроўныя людзі. Нібыта аўтары, размясціўшы сваіх герояў ля супрацьлеглых куліс, адну з іх асвятлілі пражэктарамі і сафітамі, а на асвятленне другой, дзе якраз і знаходзяцца тыя, каму прысвечана п'еса, у іх не хапіла электраприлад.

І сапраўды, як шчодра выпісана ў «Вялікім хваляванні» і таленавіта сыграна артысткай Н. Кузьміной роля Веры! Колькі ў ёй непасрэднасці, трапяткой прагі жыцця! Гэта на дзіва праўдзівы характар. Праўдай сваёй ён нават дакарае драматурга за ўсю няпраўду астатніх вобразаў: хіба, скажам, магла пацягнуцца Вера да падлюгі Швяца, каб вакол яе жылі не такія пахмурыя, нецікавыя, увесь час надзьмутыя людзі?.. Дакуль жа, таварышы драматургі, носьбітамі вашых ідэалаў будуць нейкія монстры або бесхрыбетныя вегетарыянцы? Гэ-

Сярод кніг

ЛІРЫЧНАЕ НАТХНЕННЕ ПРАЗАІКА

«Блакіт і золата дня» — першы зборнік мастацкай прозы Ул. Караткевіча. [illegible] ад лірычных вершаў. З цікавасцю і пэўнай насцярожанасцю разгортваеш кнігу. Але, прачытаўшы найбольш значную ў зборніку аповесць «Сівая легенда» (у першай рэдакцыі — «Раман Ракута»), адчуваеш радасную ўсхваляванасць, разумееш, што ў беларускую мастацкую прозу прыйшоў яшчэ адзін сапраўдны талент.

Гэта твор — аб гераічнай барацьбе беларускага народа супраць феадальнага ўціску ў XVII стагоддзі. [illegible] «Сівая легенда» — гэта не гістарычная аповесць у традыцыйным сэнсе, тут няма сапраўды гістарычных фактаў, няма гістарычных герояў, імёны некаторых з іх, як Леў Сапега, толькі ўспамінаюцца.

Пісьменнік ставіць перад сабой задачу выявіць мастацкімі сродкамі асноўныя тэндэнцыі таго часу, калі абуджалася нацыянальная самасвядомасць беларускага народа [illegible]

Геранічным вобразам «мужыцкага цара» Ракуты пісьменнік сцвярджае вялікую патрыятычную ідэю, ідэю бескарыснага служэння радзіме і народу. У народзе бачыць Ракута высокія маральныя і грамадзянскія якасці. «Мужык — станавы хрыбет усяму», — па-народнаму мудра вызначае ён. Адысці ад народа, згубіць з ім сувязь — значыць згубіць чалавечую годнасць, загінуць. Такі Кізгайла, удзельны феадал, халуй польскіх езуітаў, адступнік і здраднік.

Аповесць напісана на высокім драматычным дыханні. Эпічным размахам, узвышана рамантычным бачаннем народнага жыцця, эмацыянальным напалам яна нагадвае гераічную паэму. Вельмі характэрная канцоўка аповесці, — яна завяршаецца ўсхваляванай рэплікай мужнага салдата Цхакена, які многа пабачыў на сваім вяку і схіліў галаву перад велічу подзвігу і душы чалавека: «Божа, злітуйся над зямлёю, што нараджае такіх людзей».

Незвычайнасць «легенды», асаблівасці яе кампазіцыі абумоўлены ў значнай меры ўвядзеннем вобраза апавядальніка. Гэта мужны воін, просты, сумленны швейцарац, якога лёс закінуў у феадальную Беларусь.

А якая мова апавядальніка, інакш кажучы, мова аповесці! То «сказавая» манера апавядання, то рамантычны прыём паэтызацыі, то жывая моўная стыхія старадаўніх часоў, якая змяняецца гарачай лірычнай плынню сучаснай літаратурнай мовы. І ўсё гэта спалучаецца ў адзінстве стылю гераічнай легенды.

Дасканала валодае аўтар аповесці сродкамі народна-паэтычнай творчасці. [illegible]

«Зубцы завалакло едкім парахавым дымам.

Я праз яго бачыў, як падалі, круціліся ў віхуры, мітусіліся людзі ў белай вопратцы.

І яшчэ я бачыў чалавека ў барвяным плашчы. Ён крычаў нешта жахлівым голасам, узнімаючы над сабою [illegible] двухручны меч.

[illegible]»

[illegible]

Наогул, характарызаваць мастацкія сродкі Ул. Караткевіча можна, толькі зыходзячы з унутраных законаў яго паэтыкі, якая, дарэчы, у самым працэсе станаўлення і бярэ пачатак у яго ўласнай лірычнай паэзіі.

[illegible]

Вось паэтычны вобраз прыгоннай Ірыны, стройнай, як бярозка, дзяўчынкі. І ў пакутах, калі яе асляпіў кат, яна застаецца ўвасабленнем чысціні, прыгажосці, вернасці свайму каханню. Страціўшы зрок, яна ідзе да Ракуты. Ад гэтай сцэны шчыміць сэрца: «Прыступка. Прыступка. Яшчэ прыступка. Спускаюцца белыя, футрам аблямованыя кабцікі. Дзеўка з нагамі лебедзя. Што? У лебедзя чорныя ногі? Я сам ведаю. А ногі ўсё ж былі лебядзіныя». Знойдзеная дэталь перадае невымоўную паэтычнасць вобраза, — гэта «царэўна-лебедзь» з народнай казкі, а не сляпая дзяўчына — ахвяра шляхецкай тыраніі. За стрыманымі лірычнымі інтанацыямі адчуваецца вялікае душэўнае хваляванне.

Лепшыя рысы творчай манеры Ул. Караткевіча як празаіка праявіліся і ў некаторых яго маленькіх апавяданнях, змешчаных у кнізе. Апавяданне «Карней — мышыная смерць», напрыклад, вызначаецца тонкім раскрыццём характару, глыбокай псіхалагічнай матывіроўкай паводзін чалавека. Знешне дзівакаваты чалавек, амаль блазан, які ўсё жыццё хадзіў па хатах і труціў пацукоў, жыве светлымі ідэаламі. Карней дапамагае жанчыне вырасціць сына і даць яму адукацыю. А ў час вайны ён становіцца барацьбітом, мужным народным мсціўцам.

Адкрыццём непаўторнага характару дзіцяці прываблівае і апавяданне «Як звяргаюцца ідалы». Пісьменніка цікавіць, як закладваецца аснова характару, як узбагачаецца духоўна свет маленькага чалавека — дзяўчынкі Алёнкі. Ёй амаль два гады, але «лічыць жа трэба не па ўзросту, а па тым, што ты паспеў зрабіць». Кожны дзень дзіця адкрывае для сябе шмат новага, над ёй няма цяжару звычак дарослых людзей. Аўтар здолеў добра перадаць непасрэднасць успрыняцця навакольнага свету, уласцівую дзецям і мастакам і поўную нечаканых адкрыццяў. Свет уяўляецца прыгожым і паэтычным яшчэ больш, калі ў чалавека знікае страх перад яго грознымі сіламі. Такую перамогу атрымала Алёнка над сваім духоўным страшыдлам — «пыласосам». Узяўшы кавалачак жыцця, у якім быццам нічога не здараецца, пісьменнік паказаў адной важкай дэталлю, як расце чалавек, як фармуецца яго воля.

На жаль, не ўсе апавяданні зборніка напісаны на такім узроўні. Магчыма таму, што аўтар часам дазваляе сабе некаторае штукарства, як бы жадаючы паказаць, што яму пад сілу зрабіць усё: узнавіць гераічную мінуўшчыну, стварыць анекдатычна-сатырычны вобраз цыганскага «каралеўства», накідаць цудоўны эскіз аб чалавеку двухгадовага ўзросту, зрабіць экскурс у хваравітую псіхалогію нявінна пацярпеўшага чалавека (маецца на ўвазе апавяданне «Ідылія ў духу Вато»).

Аб «выдатках вытворчасці» гаворыць, напрыклад, апавяданне «Лятучы галандзец». Сюжэт яго пабудаваны на знешняй займальнасці, і апісанне ўсёй гісторыі з «Лятучым галандцам» аддае літаратуршчынай, грынаўскай па паходжанню, але без той магутнай сілы рамантызму, якія ўласцівы Аляксандру Грыну. Мара, дзейсная паэтычная мара, неабходна людзям, выклікае высокія пачуцці. Але спрэчкі і жарты багемнай кампаніі, якая спрачаецца аб сутнасці рамантычнага ідэалу ў жыцці, нельга прымаць усур'ёз.

Затое сапраўднымі высокімі пачуццямі і нявыдуманай прыгажосцю жыцця чаруе апавяданне, якое дало назву зборніку. Вясновая паводка на Палессі, першае юнацкае каханне Юркі і Наталлі, свята на чаўнах — гэта струмень адзінага лірычнага натхнення, ад якога чытач адчувае сябе як бы памаладзелым. Менавіта такія творы здольны выхоўваць высокую культуру пачуццяў.

В. ГАПАВА.

Ул. Караткевіч. Блакіт і золата дня. Апавяданні і аповесць. Дзяржаўнае выдавецтва БССР, Мінск 1962.

П'еса «Дзеля сваіх блізкіх» В. Лаўрэнцьева прыцягнула ўвагу самадзейных артыстаў Мінскага Палаца культуры прафсаюзаў. У спектаклі з поспехам удзельнічаюць — медыцынская сястра 4-й клінічнай бальніцы В. Гумен і слесар-зборшчык завода электрахаладзільнікаў С. Баранаў.

Фота Ул. КРУКА.

У ДАПАМОГУ БУДУЧЫМ ДЫРЫЖОРАМ

Найбольш складаны від музычнай дзейнасці — дырыжорскае майстэрства. Некаторыя музыканты ўвогуле не вераць, што гэтаму можна навучыцца, і лічаць, што «дырыжорам трэба нарадзіцца». Яшчэ больш складана запісаць на паперы працэс навучання дырыжорскаму майстэрству. Ці не таму так мала ў нас па гэтаму пытанню музычна-тэарэтычнай і метадычнай літаратуры?

У канцы мінулага года ў Мінску была выдадзена кніга С. Ратнера «Элементарныя асновы дырыжорскай тэхнікі». На жаль, да гэтага часу нашы вядучыя дырыжоры-практыкі, выкладчыкі кансерваторыі не выказалі ў друку сваю думку аб гэтай працы.

Кніга С. Ратнера носіць характар метадычнага дапаможніка для студэнтаў-завочнікаў музычнага вучылішча ці кансерваторыі.

У кнізе ў сціслай і канкрэтнай форме расказваецца аб асноўных тэхнічных прынцыпах, якімі неабходна карыстацца дырыжору аркестра, хору, ансамблю і г. д.

Аўтар разглядае два бакі гэтага складанага віду выканаўчага мастацтва: 1) «авалоданне тэхнічнымі прыёмамі і ўменне іх правільна прымяняць» на практыцы, г. зн. засваенне студэнтамі элементаў «тактавання»; 2) мастацкі бок, які закранае самую сутнасць музыкі.

Усе раздзелы кнігі размешчаны ў строгай паслядоўнасці. С. Ратнер прытрымліваецца прынцыпу «ад простага да складанага», каб палегчыць засваенне тэарэтычнага матэрыялу. Работа ў асноўным напісана зразумелай выразнай мовай, адчуваецца, што аўтар расказвае толькі пра тое, што праверана ім самім за час шматгадовай педагагічнай практыкі.

Вельмі проста і даступна напісаны раздзелы: «Дырыжорская палачка», «Дырыжорскае мастацтва, яго састаўныя часткі», «Пастаноўка», «Першапачатковыя практыкаванні», «Асноўная сетка тактавання на чатыры», «Ауфтакт (прэдыкт)», «Затрыманы прэдыкт», «Драбленне долей», «Прыёмы зняцця» і інш. Вельмі добра, што аўтар звяртаецца да першапачатковых практыкаванняў, якія служаць нібы «мосцікам» да засваення дырыжорскай тэхнікі. Гэта тым больш важна, што ў некаторых раней выдадзеных працах па дырыжыраванню аб першапачатковых практыкаваннях амаль нічога не гаворыцца. Аўтар вялікую ўвагу звяртае на становішча кісці рукі і яе рухі, бо рад дырыжораў-харавікоў недаацэньваюць гэтага ў сваёй практычнай рабоце.

Кніга багата нотнымі прыкладамі, узятымі ў асноўным з рускай і заходнееўрапейскай класічнай музыкі. Прычым змешчаны толькі тыя музычныя ўрыўкі і невялікія творы, па якіх можна навучыцца таму ці іншаму дырыжорскаму прыёму.

У раздзеле «Адносіны да дынамікі» С. Ратнер правільна праводзіць тую думку, што дынаміка — паняцце якаснае, а не колькаснае, г. зн. неад'емная частка самой музыкі, яе сутнасць.

Шкада толькі, што ўвесь гэты раздзел ўвайшоў у тую частку кнігі, дзе разглядаюцца тэхналагічныя пытанні дырыжыравання. Тым самым парушаецца стройнасць і паслядоўнасць выкладання матэрыялу. Але ж здзіўляе і іншае. Чаму аўтар, гаворачы пра дынаміку як пра мастацкі бок дырыжыравання, на жаль, нідзе не ўпамінае пра тое, як тэхнічна ажыццявіць, скажам, узмацненне ці заціханне гучнасці.

На наш погляд, трэба было б больш падрабязна спыніцца на дырыжорскіх схемах. Вельмі дрэнна, напрыклад, што ў кнізе нідзе не ўспамінаецца пра тое, як дырыжыруюцца пераменныя, складаныя памеры, якія ў музычнай літаратуры сустракаюцца вельмі часта.

Як нам здаецца, не варта было рэкамендаваць пачынаючаму дырыжору прымяняць абаротны прэдыкт. Гэты прыём строга індывідуальны і складаны, ён патрабуе выдатнага валодання дырыжорскай тэхнікай. Апроч таго, мы расцэньваем гэты прыём не як тэхнічную неабходнасць, а проста як асаблівы дырыжорскі «эфект», без якога можна абысціся, замяніўшы яго звычайным прэдыктам. (Дарэчы, у харавым дырыжыраванні адваротны прэдыкт амаль не сустракаецца).

Некалькі ўскладнёна напісаны раздзелы «Аддача-посцікт», «Адваротны прэдыкт», «Дапаможная аддача — не затрыманая», «Дапаможная аддача — затрыманая». Наўрад ці студэнт-завочнік, сам, без дапамогі педагога, разбярэцца ў гэтых раздзелах: тут неабходны асабісты паказ і вуснае тлумачэнне выкладчыка.

Пры ўсіх адзначаных недахопах гэтая работа несумненна адыграе станоўчую ролю ў падрыхтоўцы музычных кадраў. Да таго ж аўтар разглядае свае думкі і меркаванні не як догму, не як нешта непарушнае. Ён піша: «Дырыжыраванне з'яўляецца справай індывідуальнай. Таму кожны павінен падыходзіць да гэтага творча, уносячы свае, суб'ектыўныя, індывідуальныя рысы, свой характар, зыходзячы са сваіх асабістых адчуванняў. У гэтым сэнсе мая работа можа служыць трамплінам, адпраўным пунктам для пачынаючага дырыжора».

Кніга С. Ратнера адпавядае свайму прызначэнню, яна прынясе карысць не толькі студэнтам-завочнікам па спецыяльнаму дырыжыраванню аркестрам, але і тым, хто вучыцца на дырыжорска-харавых аддзяленнях.

А. КАГАДЗЕЕЎ,
старшы выкладчык Белдзяржкансерваторыі, галоўны хормайстар Тэатра оперы і балета.

Выйшлі з друку

У Дзяржаўным выдавецтве Беларусі выйшлі з друку і паступілі ў продаж наступныя кнігі мастацкай і музычнай літаратуры:

Міхась Клімковіч. Літаратурна-крытычныя артыкулы. Склаў Я. Герцовіч. Мастак Ю. Карачун. Тыраж 3 тыс. экз., стар. 192. Цана 58 кап.

Мікола Ганчароў. Рэчка-быстрацечка. Вершы. На рускай мове. Для малодшага ўзросту. Мастакі Е. Лось і Г. Якубеня. Тыраж 24 тыс. экз., стар. 32. Цана 9 кап.

Залатая яблынька. Беларуская народная казка. Апрацоўка А. Якімовіча. Малюнкі Е. Лось і Г. Якубені. Для дашкольнага ўзросту. Тыраж 50 тыс. экз., стар. 16. Цана 11 кап.

А. Адулькасан. Унукі старой Тамашы. Аповесць. Для старэйшага ўзросту. Пераклад з рускай мовы А. Рылько. Малюнкі В. Кандэра. Тыраж 3.500 экз., стар. 112. Цана 29 кап.

Валянцін Зуб. Як Толік праславіўся. Апавяданні. Для малодшага ўзросту. Малюнкі М. Гурло. Тыраж 10 тыс. экз., стар. 32. Цана 4 кап.

С. Нісневіч. Беларуская народная песня ў музычнай драматургіі нацыянальных опер і балетаў. Тыраж 1.050 экз., стар. 72. Цана 20 кап.

БЕЗ ДЭКАРАЦЫЙ, НА КЛАСНАЙ СЦЭНЕ

Харошыя дзяўчаты ў Танежычах, што на Случчыне. Вясёлыя, працавітыя, дружныя. А спяваюць як цудоўна! Асабліва — частушкі. Старшыня калгаса Іван Панцялеевіч Рудзько не нахваліцца імі. Аднак, калі ён складаў сямігадовы план перабудовы калгаснай сядзібы, забыўся пра тых самых дзяўчат, якімі так ганарыцца. Усё ёсць у плане: новыя яслі, школа, лазня, новыя гаспадарчыя пабудовы. А клуба новага... няма. Ды і старое клубнае памяшканне выкарыстоўваецца не па прызначэнню.

Разам з усімі калгаснымі дзяўчатамі не задаволена старшынёй і яго дачка Ірынка. Старшынёва жонка Надзея Рыгораўна марыць выдаць Ірынку замуж за жывёлавода Антона Блажэвіча, які нядаўна прыехаў у калгас з Масквы пасля вучобы. Ірынцы падабаецца Антон. І Антон сімпатызуе ёй. Але пазней ён усё больш і больш пачынае кахаць баявую, задзірыстую Любу-прыгажуню, перадавіка працы. Антон падтрымлівае дзяўчат у іх барацьбе за тое, каб старшыня вярнуў клуб моладзі.

Высвятленню ўзаемаадносін у «трыкутніку» Ірынка — Антон — Люба спрыяюць некаторыя драматычныя падзеі: пажар на жывёлагадоўчай ферме і прыезд у калгас Пятра Трафімавіча Шаўчука — франтавога сябра старшыні. Высвятляецца, што Люба — дачка Пятра Трафімавіча.

Такі, коратка, змест п'есы С. Гурыч «Танежыцкія дзяўчаты», прысвечанай сённяшняму жыццю калгаснай моладзі. П'еса пастаўлена сіламі ўдзельнікаў Рэспубліканскіх курсаў кіраўнікоў мастацкай самадзейнасці.

Гэта быў не зусім звычайны спектакль. Па-першае, асноўнымі яго гледачамі былі выкладчыкі курсаў. Па-другое, выканаўцы адрозніваліся ад удзельнікаў самадзейнасці тым, што за дзесяць месяцаў прайшлі тэарэтычную і практычную падрыхтоўку. Гэта быў заліковы спектакль, які іграўся без дэкарацый на класнай сцэне. (Рэжысура — вучэбная работа курсанта Г. Гапановіча пад кіраўніцтвам выкладчыцы С. Гурыч).

Спектакль, насычаны песнямі, частушкамі, атрымаўся маляўнічы і аптымістычны. Тсе лепшае, што ёсць у драматычным творы, ва ўзаемадзеянні са здольнасцямі выканаўцаў, мае перавагу над недахопамі п'есы і спектакля. Гэта вынік работы калектыву педагогаў і курсантаў за параўнальна невялікі тэрмін навучання.

На класных падмостках, у будзённай абстаноўцы заліку, пры дзённым святле нядаўнія выпускнікі дзесяцігодкі, а цяпер выхаванцы курсаў пачынаюць спектакль. Неяк забываеш, што перад табой не артысты-прафесіяналы, раптам бачыш кавалкі жыцця. Праўда, не ўсе выканаўцы іграюць аднолькава. Не ўсюды дасягнута ансамблевасць.

Лепшыя сцэны — тыя, дзе выканаўцы іграюць, калі так можна сказаць, «саміх сябе». Вось І. Сіўцэвіч з Віцебшчыны. Яна выконвае ролю Клавы, якая марыць пра чыстае, вернае каханне. З наіўнасці некаторых разважанняў Клавы сяброўкі падсмейваюцца. Самыя складаныя сцэны І. Сіўцэвіч іграе натуральна, яна разумее сваю гераіню да драбніц. Ролі сясцёр-блізнят Дашкі і Глашкі выконваюць М. Губанава і А. Мішчанчук. У кожнай свой тэмперамент, свая манера трымацца, гаварыць на сцэне, рэагаваць на падзеі. Створаным імі характарам верыш. Тое ж можна сказаць пра Я. Крыцкую (Ірынка), Ж. Трусевіч (Люба), у меншай меры — пра А. Барсук (Сцеша), Н. Антановіч (Маня).

У больш складаным становішчы апынуліся выканаўцы, якім трэба сцэнічна «пераўвасабляцца»: П. Чарняўскі (старшыня калгаса Іван Рудзько), М. Саўчанка (Надзея Рыгораўна, жонка старшыні), В. Камянецкая (цётка Фрося), Г. Гапановіч (Пётр Шаўчук).

Тут можна было б больш жорстка крытыкаваць, але варта падкрэсліць, што гэта ўсё ж самадзейнасць. І сказанае вышэй прадыктавана не столькі жаданнем падзяліцца ўражаннямі, колькі імкненнем зрабіць некаторыя абагульненні.

На маю думку, кіраўнікі і выкладчыкі курсаў у час навучання павінны звяртаць большую ўвагу не толькі на выпрацоўку ў слухачоў тэхнікі акцёрскай мовы, але і на звычайную культуру мовы. Бо культуры вымаўлення не адчуваецца ў спектаклі.

Нягледзячы на кароткі тэрмін навучання, неабходна знайсці магчымасць навучыць хаця б частку курсантаў мастацкаму афармленню спектакля. І нарэшце, трэба ў далейшым паспрабаваць паставіць са слухачамі курсаў і «поўнаметражную» класічную п'есу.

У сувязі з гэтым узнікае патрэба павялічыць тэрмін навучання на рэспубліканскіх курсах. Ад гэтага толькі выйграла б якасць падрыхтоўкі кадраў кіраўнікоў мастацкай самадзейнасці.

Б. РАНІН.

БЕЛАРУСКІЯ ВЕРШЫ НА ВЕНГЕРСКАЙ МОВЕ

Пашыраюцца сувязі паэтаў Беларусі з літаратурамі краін народнай дэмакратыі.

У Будапешце выйшаў чарговы, VI нумар часопіса венгерска-савецкай дружбы «Совет Хірадо». У часопісе змешчаны вершы Еўдакіі Лось «Альба Рэгія» і «Развітанне». Іх пераклаў на венгерскую мову паэт Міклаш Петэ.

Часопіс змясціў таксама фота беларускай паэтэсы і яе артыкул аб наведанні Венгрыі.

НА ЭКРАНЕ — сельскагаспадарчыя фільмы

У калгасных і саўгасных клубах Светлагорскага раёна з поспехам дэманструюцца сельскагаспадарчыя фільмы.

Толькі за апошні час хлебаробы вёсак Коўчыцы, Крукі, Майсееўка, Кнышэвічы, Вярхлессе, што ўваходзяць у саўгас «Парычы», з цікавасцю прагледзелі дакументальныя фільмы: «Малая механізацыя ў жывёлагадоўлі», «Як гэта здарылася», «Расказ аб жывёлаводах Малдавіі» і іншыя. Новыя сельскагаспадарчыя фільмы рэгулярна дэманструюцца ў клубах калгасаў імя Леніна, «Перамога», «Сцяг камунізма», ва ўсіх аддзяленнях саўгасаў «Шацілкі» і «Асташкавічы».

так вы ў сваіх п'есах усіх прыгожых дзяўчат паадддаяце нягоднікам — больш гнуткім і жыццелюбівым. Сухадоеў... Адно ў яго толькі — работа. І Каця... нават музыку забараняе Веры паслухаць: маўляў, лёгкадумна. А Швец... відаць, ён і жнец, і на дудцы ігрэц... Добра яшчэ, што рэжысёр А. Рэмез прыклаў максімум намаганняў, каб «скампраметаваць» Швяца. Ён-такі паўстае ў спектаклі даволі агіднай і прымітыўнай істотай. Асабліва добрае ўражанне пакідае «паядынак» Швяца з Сухадоевым. Тут Сухадоеў — Карновіч-Валуа, як кажуць, на вышыні — ён і разумны, і з гумарам, і з добрай вытрымкай. Як шкада, што гэта толькі эпізод, і што больш такіх эпізодаў драматург не даў выканаўцу!

Ёсць у «Вялікім хваляванні», акрамя Веры, яшчэ адзін на дзіва жывы, прывабны характар — Валерка ў выкананні В. Ягорава. Але ж і ён — «другарадны» ў сюжэтных калізіях п'есы.

У спектаклі «Наташчын мост» таксама прыкметны кампазіцыйны «перакос». Тут галоўная гераіня Наташа не вытрымлівае ніякага спаборніцтва з Люськай — неўтаймаванай дзяўчынкай іскрамётнага тэмпераменту. Вось бы, здаецца, такому чалавечку даручыць ініцыятыву ў справе, якую задумала Наташа! Люська б не стала чакаць, апусціўшы рукі, пакуль шафёры панясуць на склад запасныя дэталі. Па-першае, ад яе наўрад ці здолеў бы хто проста так расцягнуць маёмасць. Яна — як ртуць, гнуткая, дзёрзкая, баявая. Хто з любві, хто з павагі, а хто і са страху перад ёй, — не зрабілі б, напэўна, са складам шафёры таго, што зрабілі яны пры Наташцы. Як шкада, што Э. Брагінскі так неэканомна абышоўся з гэтым вобразам: ён даручыў Люсьцы толькі адваяваць у добрай дзяўчыны віднага жаніха.

Так і не знайшлі мы ні ў «Вялікім хваляванні», ні ў «Наташчыным мосце» героя, размова з якім была б такой задушэўнай, глыбокай і шчырай, як размаўлялі з намі калісьці вобразы «Вандраванняў» і «Так і будзе».

Такой размовы няма і ў спектаклі «Небяспечны ўзрост» С. Нарыньяні. Няма яе і ў «Чамадане з наклейкамі» Д. Угрумава. Абедзве гэтыя камедыі з добрым густам пастаўлены рэжысёрам С. Штэйнам. Ёсць у іх цудоўныя акцёрскія работы: А. Фадзеева — Вера Паўлаўна, М. Струнова — Марфінька, М. Дзяржавін — Бубусь («Небяспечны ўзрост»), М. Дзяржавін — Юра Куніцын, Н. Кузьміна — Ларыса Муштакова, А. Воўсі — Размышляеў («Чамадан з наклейкамі»). Уласна кажучы, праблематыка гэтых камедый, смешных і вынаходлівых, не прэтэндуе на маштабнасць размовы, і таму падрабязна гаварыць пра іх было б больш зручна ў асобным артыкуле, без дачынення да тэмы, якую мы тут узнялі.

Немэтазгодна, як нам здаецца, удавацца ў глыбокі аналіз няўдалага спектакля «Цэнтр нападзення памрэ на золку» — вельмі цікавай п'есы-памфлета, якая чамусьці вырашана рэжысёрам у псіхалагічна-бытавой манеры.

Вернемся лепш да «старых» спектакляў тэатра. Пра іх у пачатку артыкула сказана далёка не ўсё. Так, яны былі ў свой час падзеямі не толькі ў мастацкім жыцці калектыву. Гэта былі з'явы грамадскага парадку. Тэатр захаваў іх. Але «захаваць» — гэта яшчэ не значыць пакінуць на афішы і калі-нікалі паказваць на сцэне. Галоўнае — захаваць пафас твора, зрабіць яго сугучным новаму часу. На жаль, ні «Так і будзе», ні «Гады вандраванняў» сёння не маюць былой сілы ўздзеяння на гледача.

Спачуванне да сіманаўскага героя засталося. Але толькі спачуванне. Зменшылася ў спектаклі сіла антываеннага пафасу, напэўна, таму, што раней ён даносіўся праз кантраст вельмі «мірнай» атмасферы ў доме Савельева з нядаўнімі жахамі вайны. Цяпер адчування гэтага кантрасту няма, бо тая вайна даўно адышла, а імкненне папярэдзіць новую выяўляецца ў думках і паводзінах сённяшняга гледача ўжо інакш. Стала прыкметным і тое, што раней не вельмі заўважалася: раман Савельева з дачкой прафесара Варанцова разгортваецца на дзіва «аблегчана», калі ўлічыць, што падзеі адбываюцца ў пакоі, дзе кожная рэч павінна нагадваць палкоўніку страчаную сям'ю. Тут не пашкодзіла б аўтарская карэкціроўка п'есы.

Непазнавальна амартызаваліся і «Гады вандраванняў». Шчыра кажучы, прыкра і крыўдна было нам на гэты раз сустрэцца з Вядзернікавым — Карновічам-Валуа. Акцёр па сутнасці дэманстраваў сваю абыякавасць да вобраза. Ад імклівага, неспакойнага, супярэчлівага, жывога чалавека — Вядзернікава не засталося нічога. Эфектныя позы, гучны голас, пустыя вочы — вось што ўбачылі мы. Няма Вядзернікава — няма «Гадоў вандраванняў», нягледзячы на намаганні Н. Кузьміной (якая даволі дастойна замяніла колішнюю выканаўцу вобраза Люсі Н. Фадзееву), С. Гіяцынтавай — цёці Тасі (бадай што адзіны вобраз, які на поўную сілу захаваў сваё абаянне і глыбіню) і іншых выканаўцаў.

* * *

Наш горад памятае Маскоўскі тэатр імя Ленінскага камсамола па гастролях 1949 года. Гэта быў сапраўдны трыумф тэатра, сапраўдная падзея ў культурным жыцці рэспублікі. З таго часу мінула трынаццаць год.

Сёлета масквічы таксама наўрад ці могуць пакрыўдзіцца на гасціннасць мінчан: залы, дзе адбываюцца іх гастролі, паўнюткія гледачоў, ажыўлена ля пад'ездаў оперы, Дома афіцэраў і Дзяржаўнага рускага тэатра, сцэны якіх былі прадастаўлены пад іх выступленні. Шмат што прывабіла нас у іх пастаноўках (перш за ўсё таленавітасць большасці выканаўцаў). Але не было сапраўднага ўзрушання, не было радасці вялікага хвалявання. І мы палічылі патрэбным сказаць пра гэта тэатру шчыра і па-сяброўску. Мы ведаем, што за гэтыя гады тэатр напаткала вялікая страта — адышоў з жыцця яго былы мастацкі кіраўнік, адзін з буйнейшых майстроў савецкага тэатра І. Н. Берсенеў. Былі гады блуканняў і пошукаў. Мяркуючы па гастрольнай афішы, яны яшчэ не скончыліся: толькі дзве пастаноўкі зроблены адным і тым жа рэжысёрам, а мастакі — новы ў кожным спектаклі. Дзе ўжо тут гаварыць пра ансамбль, пра адзінства творчых імкненняў.

Пажадаем вам, таварышы масквічы, каб гэтыя вашы блуканні нарэшце скончыліся, а пошукі ўвянчаліся добрымі справамі. Вашаму тэатру прызначана быць на пярэднім краі мастацтва. Вы размаўляеце з гледачом, які сёння, як ніколі, патрабуе адказу на вельмі складаныя, трапяткія пытанні.

Георгій КОЛАС.

У Беларускім тэатральна-мастацкім інстытуце адбыўся паказ дыпломных работ 13-га выпуску акцёрскага факультэта. Выпускнікі інстытута паказалі спектаклі «Апошнія» М. Горкага, «З каханнем не жартуюць» Кальдэрона, «Смерць ваяводы» Ю. Славацкага, «Траянскі конь» Г. Прыедэ.

На здымках: злева — сцэна са спектакля «Смерць ваяводы». У ролях: Мазепы — Андрэй Каляда, Амеліі — Ніна Добрыкава; справа — сцэна са спектакля «Апошнія». У ролях: Соф'і — Ірына Шостак, Якава Каламійцава — Валерый Мароз, Любові — Ірына Астравумава.

Фота Ул. КРУКА.

1-га ліпеня савецкі народ адзначае 100-гадовы юбілей Дзяржаўнай бібліятэкі СССР імя Ул. І. Леніна. Разам з вамі знамянальную дату адзначаюць і сотні тысяч сяброў за рубяжом. Сёння мы расказваем пра работу гэтага выдатнага кнігасховішча, пра яго багацці, пра чытачоў.

Э. МІХАЙЛАЎ

ПАДАРОЖЖА Ў ЦАРСТВА КНІГ

ВОСЬ УЖО ў соты раз замятае тапалевы пух — чэрвеньскі снег — белакаменны «Пашкоў дом». Пад яго вялізнымі светлымі вокнамі шапочуць цяжкім лісцем ліпы і таполі. А наўкол выраслі гмахі новых кнігасховішчаў, чытальных залаў. Дваццаты век лёгка ўжываецца з помнікам рускай архітэктуры, падкрэсліваючы прыгажосць старога будынка.

Чытачы ўсіх узростаў спяшаюцца штодзённа ў бібліятэку. Мінаюць чытальныя залы для дзяцей і юнацтва. Бо ў бібліятэцы не толькі можна ўзяць патрэбную кнігу, але і атрымаць кансультацыю, калі што незразумела.

Нямала чытачоў і ў зале для маленькіх. У госці да іх прыязджаюць часта супрацоўнікі дзіцячых часопісаў. Каму не цікава ўбачыць жывых аўтараў «Мурзілкі» і «Вясёлых карцінак», якія малююць проста на дошцы чытальнай залы — мастак Ф. Філіпава?

Але асабліва спяшаюцца студэнты — у іх цяпер экзамены. Агульная чытальная зала заўсёды перапоўнена. Большая палавіна яе чытачоў (а іх — амаль паўмільёна) — студэнты інстытутаў і тэхнікумаў. Мы не будзем падрабязна расказваць пра гэтую залу: цікавыя лічбы, якія нам назвала яе загадчыца М. Курбатава, самі па сабе красамоўныя.

Штодзённа агульную залу наведвае звыш дзвюх тысяч чалавек. Яе падсобная бібліятэка мае 170 тысяч кніг, каля 500 назваў газет і часопісаў. Запатрабаванні чытачоў агульнай чытальнай залы вялікія, але часцей за ўсё яны абыходзяцца кнігамі са свайго фонду.

Работнікі культуры, літаратуры і мастацтва сустракаюцца ў навуковай чытальнай зале № 3. У другой — царства лагарыфмаў, формул і лічбаў — тут займаюцца прадстаўнікі дакладных навук. А зала № 1 — вялікі спакой, глыбокая цішыня. Гэта зала — для прафесараў, акадэмікаў, дактароў навук.

Спецыяльная зала ў бібліятэцы выдзелена для музыкантаў. Тут не толькі можна атрымаць любое нотнае выданне, але і праслухаць запіс твора ў выкананні лепшых аркестраў свету. У фанатэцы залы—1.300 плёнак і грампласцінак. Да паслуг наведвальнікаў — раяль і піяніна.

Крыху правей ад галоўнага ўваходу размешчана яшчэ адна зала бібліятэкі — зала бягучай перыёдыкі. Ад сцяны да сцяны цягнуцца паліцы і вітрыны адкрытага доступу. У гэтай зале штодзённа бывае да 700 чалавек, а выдача перыёдыкі дасягае тысячы экземпляраў — гэта не лічачы таго, што бяруць чытачы самі з паліц адкрытага доступу.

Калі ж вы не знайшлі на паліцах патрэбнага выдання — не бядуйце. [illegible] — і праз некалькі дзён [illegible]. Вам могуць па вашай просьбе паведамляць рэгулярна і пра новыя паступленні на тэму, якая вас цікавіць. Для гэтага трэба толькі загадзя запоўніць адпаведную паштоўку, і бібліятэкараў абы тым, якая вам патрэбна літаратура.

А ЦЯПЕР з залы перыёдыкі, дзе заўсёды да вашых паслуг сённяшнія газеты, мы пераносімся ў аддзел рукапісаў. XV стагоддзе. XVII стагоддзе... З міжвольным хваляваннем бярэш у рукі старажытны фаліянт, у добрую палавіну квадратнага метра велічынёй...

Штогод супрацоўнікі гэтага аддзела накіроўваюцца ў падарожжа. І кожны год прыносіць каштоўныя адкрыцці. У старажытных манастырскіх архівах, у прыватных асоб знаходзяць яны цікавыя рукапісы. Розныя даты сталяць на іх. Іншы раз гэтым знаходкам і не так шмат год, але ад гэтага яны не трацяць сваю каштоўнасць. Так, напрыклад, у фондах аддзела ёсць амаль чатырыста прыватных архіваў: Гогаля, Някрасава, Бялінскага, Скрабіна, Чайкоўскага. Цяпер работнікі аддзела апісваюць і прыводзяць у парадак архіў выдатнага паэта Валерыя Брусава.

Не менш цікавы і другі аддзел — з доўгай і ўрачыстай назвай: аддзел рэдкіх кніг і асабліва каштоўных выданняў. У яго калекцыі нямала тамоў, выдадзеных на зары кнігадрукавання.

Так, у зборы рэдкасцей можна ўбачыць 20 кніг беларускага першадрукара Георгія Скарыны, работу яго пераемніка Сымона Буднага—пратэстанцкі катэхізіс, выдадзены ў 1562 годзе.

Шырылася і расла выдавецкая справа на Беларусі. У Куценьскім манастыры выходзіць другім выданнем першы друкаваны славянскі тлумачальны слоўнік: «Лексикон славеноросский. Имен толкование» — адзін з буйнейшых помнікаў сярэдзіны XVII стагоддзя. У канцы таго ж стагоддзя ў Магілёве са значнымі зменамі перадрукавана кніга К. Транквіліона (Стаўравецкага) «Перло многоценное», выдатны для свайго часу падручнік. Гэта, дарэчы, адна з першых кніг, у якіх сустракаюцца вершы дасілабічнага вершаскладання.

Цудоўныя выданні Супрасльскай друкарні. Тут друкаваліся нават ноты; [illegible] у той час нават у Маскве не было нотных знакаў і лінеек). [illegible] цікавым быў «Букварь языка словенского, чтения и писания учитесе хотящим, в полезное руковожденіе. Издадеся в Обители Супрасльской» (1760 год).

Вялікую гісторыка-рэвалюцыйную каштоўнасць маюць і захаваныя тут нумары першай беларускай рэвалюцыйна-дэмакратычнай газеты «Мужыцкая праўда», якую выдаваў Кастусь Каліноўскі.

У фондах бібліятэкі імя Леніна — тысячы і тысячы кніг на мовах усіх народаў нашай краіны. Вялікая калекцыя беларускай літаратуры. Штодзённа ў бібліятэку паступаюць новыя выданні. Толькі за мінулы год было атрымана больш 800 кніг. Каталог выданняў на беларускай мове налічвае 48 тысяч картак.

У аддзеле бібліятэкі выдзелен спецыяльны сектар беларускай кнігі. Яго абслугоўвае Антаніна Крываносава, якая скончыла Брэсцкі педагагічны інстытут па факультэту беларускай мовы і літаратуры. Добрыя веды і багаты вопыт дазваляюць ёй хутка і дакладна выканаць любое патрабаванне чытачоў.

22 мільёны выданняў захоўваюцца ў бібліятэцы імя Ул. І. Леніна! Сярод іх дакументы, якім па некалькі стагоддзяў. Навуковыя супрацоўнікі спецыяльных лабараторый напружана шукаюць сродкі захавання кніжных скарбаў. Яны навучыліся перамагаць самага страшнага ворага кніг — час. Скамянелыя ад старасці лісты пергаменту набываюць у іх руках гнуткасць і пругкасць; старыя, з'едзеныя шкоднікамі старонкі кніг — сваю ранейшую прыгажосць. Былую маладосць вяртаюць ім умелыя рукі рэстаўратараў.

Вучоныя бібліятэкі навучыліся чытаць і тэксты, якія не відаць няўзброеным вокам—залітыя чым-небудзь, а то і спецыяльна вытраўленыя. Сапраўды няма мяжы чалавечай упартасці!

ДВАЦЦАЦЬ ДВА мільёны! Лічба больш чым паважная. Але чытачоў Ленінскай бібліятэкі ў шмат разоў больш. Яны —ва ўсіх канцах свету. У паяздах, самалётамі, параходамі падарожнічаюць кнігі са штампам «Ленінкі». Кожны чытач любой з бібліятэк краіны можа, карыстаючыся міжбібліятэчным абанементам, выпісаць сабе выданне з яе фондаў.

Іншагародняя група аддзела абанемента абслугоўвае 3 400 устаноў, бібліятэк, заводаў, высылаючы штогод да 100—110 тысяч выданняў і мікрафільмаў у розныя гарады і вёскі краіны — у Хабараўск і Віцебск, на Сахалін і ў Пінск.

Шырацца і міжнародныя сувязі бібліятэкі. У 33-х краінах мае яна [illegible], якім высылае да пяці тысяч выданняў у год. Але самая дзейсная форма прапаганды савецкай кнігі за рубяжом — міжнародны кнігаабмен, які вядзе спецыяльны аддзел бібліятэкі імя Ул. І. Леніна. За мінулы год у 80 краін, у 2 600 замежных устаноў было адпраўлена больш мільёна экземпляраў мастацкай і спецыяльнай літаратуры.

Савецкая літаратура трывала заваявала сэрцы зарубежных чытачоў. Гэта і зразумела—яна нясе ідэі міру і дружбы, расказвае праўду аб вялікай Краіне Саветаў, аб яе народзе. І гэта выклікае шалёную злосць з боку ўрадаў такіх краін, як Турцыя, Грэцыя, Іспанія, Партугалія, для якіх слова праўды аб Савецкім Саюзе — страшнейшае за дынаміт. Таму так часта вяртаюцца назад пасылкі з кнігамі, перакрэсленыя ліловым штампам: «Забаронена да ўвозу». Але ніякія паліцэйскія кардоны не ў стане перашкодзіць людзям: значная колькасць патрабаванняў на літаратуру прыходзіць у бібліятэку Леніна менавіта з гэтых краін.

Заканчваючы гэты расказ пра слаўнага юбіляра, хочацца яшчэ раз успомніць словы М. Горкага аб тым, што ўсяму лепшаму ў сабе ён абавязан кнігам. Цяпер гэта можа паўтарыць любы з нас, бо для кожнага чалавека нашых дзён кніга—гэта настаўнік, гэта выхавацель, клапатлівы і сумленны сябра.

Бібліятэкарка Антаніна Крываносава — выпускніца Брэсцкага педінстытута — «гаспадыня» беларускага фонду бібліятэкі імя Ул. І. Леніна. Хутка і ўпэўнена выконвае яна заказы чытачоў.

Фото аўтара.

Дзяржаўны сімфанічны ў Магілёве

Канцэрты Дзяржаўнага сімфанічнага аркестра БССР у Магілёве сталі ўжо традыцыйнымі. З нязменным поспехам выступае аркестр на летніх пляцоўках, у рабочых клубах, у дамах культуры. І вось новая сустрэча з магілёўчанамі...

Канцэрт пачынаецца «Святочнай уверцюрай» беларускага кампазітара А. Багатырова. Дырыжыруе Мартын Нерсясян. Затым выконваюцца «Світанне на Масква-рацэ» М. Мусаргскага, скерца з сімфоніі беларускага кампазітара Ул. Чараднічэнкі, сюіта з балета «Лебядзінае возера» П. Чайкоўскага.

Саліст Беларускай дзяржаўнай філармоніі Сяргей Машкоў выклікае ўхваленне слухачоў выкананнем песні «Уцёс». Па просьбе прысутных ён спяваў «Песню варажскага госця» з оперы «Садко», арыю Млынара з оперы «Русалка». Магілёўчанка, салістка філармоніі Яўгенія Цвятаева выконвае раманс Антаніды з оперы «Іван Сусанін» Глінкі і арыю Галькі з аднайменнай оперы Манюшкі.

Лектар-музыказнаўца Л. Аўэрбах суправаджае кожны нумар праграмы ўступным словам. Характарыстыка выконваемых твораў памагае данесці іх багацце і прыгажосць да кожнага слухача.

У Магілёў Дзяржаўны сімфанічны аркестр БССР прыехаў з Віцебска. Далейшы яго шлях — Гомель і Брэст.

А. ПЫСІН.

Атамныя выпрабаванні ў космасе і... іх стымулятар.

Мал. Ул. БАРАНОЎСКАГА.

ТЭАТРАЛЬНЫЯ ГАСТРОЛІ

△ Больш тыдня гастраліруе Беларускі рэспубліканскі тэатр юнага гледача на Навагрудчыне. Тэатр паказвае п'есу Івана Шамякіна «Не верце цішыні». Спектаклі адбыліся ў калгасах імя Шчорса, «Радзіма», імя Жданава, імя Леніна, «Камунар», «Вялікі Кастрычнік». Пасля Навагрудка калектыў пераедзе ў Карэліцкі раён, дзе таксама дасць больш дзесяці спектакляў для калгаснікаў.

К. КІТАЕВІЧ.

△ Цёпла сустракалі аматары сцэны старажытнага Полацка новую работу Гродзенскага рускага драматычнага тэатра—спектакль Г. Мядынскага і Ул. Токарава «Жыццё і злачынства Антона Шэлестава» па матывах рамана Г. Мядынскага «Гонар». У галоўных ролях выступілі заслужаныя артысты Г. Дубаў, А. Панкрат, Н. Нячаева.

Новы спектакль будзе паказан таксама рабочым нафтаперапрацоўчага завода, завода шкловалакна.

В. ФЕАКЦІСТАЎ.

На ліпеньскім ЭКРАНЕ

...Па сонечных вуліцах вялікага прыморскага горада ідуць матросы. Яны атрымалі звальненне на бераг. Пакуль што ім усім па дарозе. Але вось звярнуў убок, махнуўшы таварышам рукою, адзін матрос, потым другі, трэці. Кожны спяшаецца, у кожнага спатканне. Хутка з усёй групы застаецца адзін. Ён таксама спяшаецца на спатканне, але спатканне ў яго асаблівае: справа ў тым, што Мікалай Валежнікаў не знаёмы з дзяўчынай, якую павінен сустрэць. Аб прыгодах і сустрэчах, якія чакаюць юнака, раскажа гледачам новая лірычная мастацкая кінааповесць «Звальненне на бераг», створаная рэжысёрам Ф. Міронерам на кінастудыі «Масфільм». Галоўныя ролі ў кінакарціне выконваюць артысты А. Шангелая, Л. Прыгуноў, В. Макараў, С. Канавалава, В. Дзіброў, В. Высоцкі, В. Трашчалаў, Г. Юхцін, Н. Кусцінская, С. Хітроў і інш.

«Апавяданне жабрака». У ролі Габро — Г. Абашыдзе, Тамро — М. Чахава.

Кінастудыя «Малдовафільм» выпусціла каляровую кінааповесць «Чалавек ідзе за сонцам». Гэта карціна аб вечным імкненні чалавека да сонца, да пазнання складанасцей свету, да прыгажосці і гармоніі. У фільме рэальнае цесна пераплятаецца з умоўным. Фільм «Чалавек ідзе за сонцам» вызначаецца пошукамі новых форм і сродкаў увасаблення.

...Жнівень 1941 года. Шырокі, паўнаводны, у водблісках ракет Дняпро. Ноч. Але не спяць абодва берагі, прыслухоўваючыся да кожнага шораху, прыглядаючыся да кожнай цёмнай плямы на рацэ. Насцярожаная цішыня. Пад прыкрыццём ночы, у сцюдзёнай вадзе, перапраўляюцца на варожы бераг юныя савецкія разведчыкі... Гэта ім і прысвечана новая мастацкая кінакарціна «Іванава дзяцінства», створаная рэжысёрам А. Таркоўскім на кінастудыі «Масфільм» па матывах апавядання Ул. Багамолава «Іван». Ролю Івана ў кінакарціне выконвае маскоўскі школьнік К. Бурляеў.

Фільм «Расказ жабрака» (аўтары сцэнарыя—Ул. Карсанідзе і Л. Эсакія, рэжысёр-пастаноўшчык—Л. Эсакія) выпускае на экраны кінастудыя «Грузіяфільм». Карціна з'яўляецца экранізацыяй аднайменнага апавядання вядомага грузінскага пісьменніка Ільі Чаўчавадзе. Гэта адзін са значных твораў грузінскай літаратуры.

Для самых юных гледачоў у ліпені будуць дэманстравацца новыя мастацкія кінафільмы «Касманаўт №...», «Браты Камаровы», а таксама рад каляровых мультыплікацыйных кінакарцін.

З зарубежных фільмаў гледачы ўбачаць: кітайскі—«Тры пакаленні», венгерскі — «Чацвёра па цячэнню», польскі — «Муж сваёй жонкі», мангольскі—«Гачо і яго бацькі», японскі—«Няма мацней кахання», амерыканскі — «Цудоўная сямёрка» і іншыя.

«Звальненне на бераг». У ролі Жэні — А. Шангелая, Мікалая Валежнікава — Л. Прыгуноў.

Шмат цікавага раскажуць новыя хранікальна - дакументальныя і навукова-папулярныя кінакарціны—«Нараджэнне песні», «Георгій Дзімітраў», «Шлях да вяршынь», «Мы—будаўнікі», «Чалавек павінен жыць», «Сустрэча ў эфіры».

Р. ЗАЙЦАЎ.

Я НЕ ПІСАЎ БЫ...

ГРОДНА, ВУЛ. ЛЕРМАНТАВА, 24, БАНДАРУКУ А. І.

Вы прасілі мяне не пісаць гэтага артыкула, Андрэй Іосіфавіч. Паціснуўшы плячыма, вы сказалі: ці мала ў Гродна бацькоў, якія вымушаны былі праз суд спаганяць са сваіх дзяцей аліменты, а ніхто ж пра іх сямейныя непрыемнасці ў газету не пісаў.

Кепска, Андрэй Іосіфавіч, што ніхто не пісаў. Калі б мая на тое воля, я кожнага сынка ці дачку, што забыліся на свой абавязак перад састарэлымі бацькамі, рабіў бы героем вострага фельетона. Ды яшчэ і здымкі іх друкаваў бы. Каб ведалі таварышы і знаёмыя, каб пазнавалі і праводзілі насмешлівымі позіркамі сустрэчныя. Бо з чым параўнаць сыноўнюю няўдзячнасць — няўдзячнасць людзям, якія далі табе жыццё, паставілі цябе на ногі, у многім адмаўлялі сабе, каб толькі дзіцяці было лепей і лягчэй? Хіба толькі з самым страшным—са здрадай радзіме! Дык чаму ж мы, ганьбуючы і караючы здрадніка, падаём руку і ўсміхаемся чалавеку, пра якога добра ведаем, што старэнькую маці сваю ён зусім занядбаў, што адна-адзінюткая яна каторы год не дачакаецца недзе не толькі грашовага пераводу, а і кароткага ліста.

І я добра разумею пачуцці суддзі Мікалая Іванавіча Зізеўскага, якому перададзена была заява вашай жонкі Марыі Ануфрыеўны. Выразна ўяўляю, як чытае ён скаргу жанчыны далёка немаладога веку на чэрствасць і абыякавасць чатырох родных дзяцей і, поўны спачування і абурэння,—хто ж у такім разе не абурыцца!—кладзе рашучую рэзалюцыю: «Назначыць слуханне справы на 29 мая...».

29 мая—гэта значыць, праз два тыдні пасля таго, як суддзя прачытаў заяву—слуханне справы не адбылося. І вы ведаеце чаму. Ва ўсякім разе, здагадваецеся. Іначай не растрывожыліся б так з прычыны майго прыходу.

Пачнём з таго, што ваша жонка, як выявілася, пакрывіла душою, гаворачы ў заяве, быццам абодва вы «не маеце сродкаў да існавання». Канешне, сорак рублёў зарплаты вартаўніка і пятнаццаць рублёў пенсіі—не раскоша. Але ж усё такі... Ды, апрача таго, як я чуў, вы някепскі кравец: шыеце для сябе, і не толькі для сябе.

Нядобрая гэта справа—падлічваць чужы прыбытак. Ды і вы мяне можаце тут перабіць: маўляў, хіба ў сваім узросце і пры сваім здароўі я працаваў бы, калі б спадзяваўся на дзяцей.

Прыкладна так вы і сказалі пры нашай сустрэчы. Сказалі з гаркотай. І я вас шчыра пашкадаваў.

Пашкадаваў, але не паспачуваў. Бо я пісаў бы зусім іншы артыкул, Андрэй Іосіфавіч, калі б убачыў, што вам сапраўды не пашанцавала з дзецьмі. Я пісаў бы зусім іншы артыкул, калі б яны сапраўды вас пакрыўдзілі. Я гаварыў з імі, Андрэй Іосіфавіч. Я гаварыў не толькі з імі. І глыбока цяпер перакананы, што ў няскладных адносінах вашых з дзецьмі менш за ўсё вінаваты яны.

Прадчуваю ваша пакрыўджанае пытанне: хіба мала я на іх пагараваў, мала паклаў сваіх сіл і здароўя! Нямала, Андрэй Іосіфавіч, вельмі нямала. І вы памыляецеся, калі думаеце, што дзеці забыліся пра гэта, не цэняць гэтага, не шануюць вас за гэта. Але тое і бяда, што вы не хочаце бачыць іх павагі! Тое і бяда, што на людзей, у тым ліку на ўласных дзяцей, вы і асабліва ваша жонка Марыя Ануфрыеўна глядзіце праз чорныя акуляры недавер'я і падазронасці.

Помніце, я вам сказаў:

— Суд паміж бацькамі і дзецьмі—гэта ж такая ганьба. Няўжо вы не маглі дамовіцца па-сваяцку?

Вы не адказалі, а толькі махнулі рукой:

— Ат, як з імі дамовішся! Калі такія дзеці! Гаварылі ўжо, колькі разоў гаварылі...

А гэта ж няпраўда, Андрэй Іосіфавіч. Не гаварылі вы з дзецьмі пра дапамогу. Больш таго, не прымалі яе, калі хто прапаноўваў: маўляў, дзякаваць богу, лепей за вас жывём, як-небудзь абыдземся. І раптам —як снег на галаву—заява ў суд. Мікалай Іванавіч Зізеўскі, суддзя, расказваў, што ў дачок вашых ад нечаканасці і здзіўлення выцягнуліся твары, калі ён пазнаёміў іх з заявай Марыі Ануфрыеўны.

Ўрэшце, я трохі перабольшыў, калі сказаў, што заява — як снег на галаву. Адносіны вашы да дзяцей з кожным днём горшаюць і горшаюць. Ужо хутка паўгода, як вы не заходзіце да старэйшых дачок. Малодшую, Стэфу, якая жыве разам з вамі, аддзялілі ад стала, бераце з яе, як з кватарантkі, грошы за жыллё. А Марыя Ануфрыеўна па ўсім горадзе гаворыць пра дзяцей брыдкія рэчы, што, далі-бог, не робіць гонару старому чалавеку.

Так што да заявы ў суд было па сутнасці зусім не далёка. І патрэбен вам гэты суд не столькі для таго, каб проста прымусіць дзяцей плаціць па выканаўчаму лісту, колькі, каб наогул зрабіць ім прыкрасць, выставіць перад людзьмі ў непрыгожым святле. Так, Андрэй Іосіфавіч, іменна так, хоць вы і пярэчыце, хоць вы і кажаце, што пра гэта не думалі. Мне надзвычай не спадабалася, як вы, просячы мяне не пісаць, пагразілі, што ў іншым разе самі возьмеце ў рукі пяро, і тады ўжо ім будзе не соладка. «Ім» — гэта значыць дзецям. Навошта ж трымаць нейкі камень за пазухай супраць уласных дзяцей? І якую такую радасць вы, бацькі, адчуеце, калі дзецям будзе «не соладка»?

Чорная кошка перабегла дарогу паміж вамі і вашымі дзецьмі, Андрэй Іосіфавіч. Чорная кошка гэтая — непрыязнае стаўленне з вашага і Марыі Ануфрыеўны боку да новага, чым жывуць дзеці. Да таго, што ніяк не супадае з укладам, да якога вы прывыклі. Зноў прадчуваю вашу нязгоду. Вы і пры сустрэчы мне адразу запярэчылі, калі я паспрабаваў пра гэта загаварыць. Вы нават прывялі адпаведную цытату з бібліі: усякую ўладу любі і паважай, усякай уладзе падпарадкуйся. Вы сказалі, што ў жыццё сваіх дзяцей не ўмешваецеся, а крыўдуеце толькі за тое, што яны да вас, нібыта, абыякавыя і нават грубыя.

Можна па-рознаму «не ўмешвацца», Андрэй Іосіфавіч. Ахвотна веру, што вы сілком не прымушалі свайго сына Мікалая ісці ў духоўную семінарыю. Вы не ставілі перад ім ультыматум — толькі ў семінарыю і нікуды інакш. Але вы настойліва паўтаралі, што не зможаце аказваць яму ніякай матэрыяльнай падтрымкі, калі ён паступіць у іншую навучальную ўстанову, а ў семінарыі яго за казённы кошт і карміць будуць, і апранаць, і яшчэ кішэнныя грошы немалыя даваць. Вы пазнаёмілі яго з людзьмі, ад якіх можна было атрымаць патрэбныя для семінарыі рэкамендацыі. Вы распісвалі яму лёгкія прыбыткі рэлігійных служак. Вы... Словам, Мікалай пайшоў у семінарыю, Мікалай закончыў яе. І як жа ён адразу вырас у вашых вачах, якім стаў гонарам для вас і Марыі Ануфрыеўны! Адкуль і сродкі з'явіліся, каб пасылаць сыну дарагія падарункі. Адкуль і словы ласкавыя знайшліся, якіх звычайна — чаго грахі таіць — не надта многа чулі ад вас і Мікалай і дочкі.

І вось сёння, калі Мікалай адмовіўся ад сану, адмовіўся ад рэлігіі і як бы пачынае жыццё нанава, няўжо не прыходзіць вам у галаву, што гэта вы скалечылі сыну жыццё? Так, так, скалечылі, хоць гэтае слова і страшна вымавіць. Бо пачынаць усё нанава ў трыццаць гадоў, ды маючы на руках двое дзяцей, пачынаць, па сутнасці, без прафесіі і адукацыі — на такое адважваюцца толькі ў выніку глыбокай душэўнай драмы. І тое, што Мікалай ні радка вам не піша з таго часу, як скінуў з плячэй расу, — хіба не пераканаўчая гэта прыкмета, што вінаватым у сваёй драме ён лічыць і вас, бацькоў.

Так, вы з жонкай не ўмешваецеся ў жыццё сваіх дзяцей. Не ўмешваецеся настолькі, што нават, калі старэйшая дачка Ніна цяжка захварэла і на працягу года ляжала ў бальніцы, у маці ні разу не знайшлося часу — на працягу года! — наведаць хворую. І толькі праз тое, што жыве яна іншымі, чужымі вам інтарэсамі.

Вы не ўмешваецеся ў жыццё дзяцей. Але колькі разоў і ў вочы, і праз людзей папракала іх Марыя Ануфрыеўна. Папракала тым, што адзначаюць яны толькі савецкія святы, а вось у царкоўныя ёй, старой, і схадзіць няма да каго.

А вашы адносіны да малодшай дачкі Стэфы, якая жыве пакуль яшчэ з вамі, і жыве — гэта ўсе пацвярджаюць — ва ўмовах проста невыносных. Дарослая дачка пайшла адна або з кім-небудзь у кіно, а вам адразу ўяўляецца распуста. Дачка завітала да суседзяў, а дома ўжо вэрхал: Марыя Ануфрыеўна лічыць, што Стэфа на яе наговорвае. Мне вельмі шкада было Стэфу, калі я з ёю гаварыў. Уся яна — як клубок нерваў. Нерваў нездаровых, узбуджаных.

У старэйшых вашых дачок таксама нялёгка і не заўсёды ўдала складвалася асабістае жыццё. Узважце факт за фактам, Андрэй Іосіфавіч, і вы ўбачыце, што ў гэтым частка і вашай з Марыяй Ануфрыеўнай віны.

Аджыўшае, рэлігійнае стаўленне да жыцця пасварыла вас з дзецьмі. Яно вызначае вашы адносіны да дзяцей, да навакольнага свету наогул. Вызначае нават тады, калі вы гэтага не ўсведамляеце. Яно нараджае недавер'е, азлобленасць супраць самых блізкіх вам людзей. Здыміце ж чорныя акуляры падазронасці. Не такія кепскія ў вас дзеці. Бацькам яны жадаюць толькі дабра і ахвотна гатовы памагаць — у любым разе, прысудзяць вам аліменты ад іх ці не прысудзяць. Толькі і вы паважайце дзяцей, спакойна стаўцеся да таго, што жывуць яны іначай, не так, як вам хацелася б.

На гэтым я і канчаю артыкул, які вы прасілі мяне не пісаць. Я яго і не пісаў бы, Андрэй Іосіфавіч, калі б не думаў, што вы здольны зрабіць з яго правільныя вывады. Вы, і не толькі вы...

Ул. МЕХАЎ.

КУПАЛАЎСКІ КУТОК КАЛЕКЦЫЯНЕРА

Кватэра калекцыянера Івана Данілавіча Галькевіча, які жыве ў Віцебску, добра вядома многім жыхарам абласнога цэнтра. Нядаўна гаспадар адкрыў спецыяльны куток, прысвечаны жыццю беларускага паэта Янкі Купалы. Сярод выстаўленых экспанатаў —фота паэта з даравальным надпісам, тамы яго твораў.

Экспануюцца таксама бюст, барэльеф народнага паэта, групавое фота, на якім зазняты Янка Купала, Якуб Колас, Пятрусь Броўка і Змітрок Бядуля.

Іван Данілавіч расказвае:

— Упершыню з Янкам Купалам я пазнаёміўся ў 1925 годзе. Пазней, у 1929 годзе, будучы ў Віцебску, Янка Купала пабываў у мяне на кватэры. Ён агледзеў бібліятэку і вялікую калекцыю. У час гэтай незабыўнай сустрэчы Янка Купала падарыў мне свой твор «Над ракой Арэсай» з аўтографам.

Купалаўскі куток на кватэры наведваюць многія жыхары.

БЕЛТА.

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ.

Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. І. БУТАКОЎ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, В. Ул. ІВАШЫН, А. Н. МАРЦІНОВІЧ (адказны сакратар), П. Ф. ПРЫХОДЗЬКА, Р. К. САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), М. Г. ТКАЧОЎ, І. З. ШАРАХОЎСКІ, І. Б. ШАЦІЛА, Р. Р. ШЫРМА.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР. Минск

Адрас рэдакцыі: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі—3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара—3-25-25, адказнага сакратара—3-25-25, аддзела літаратуры—3-22-04, аддзела мастацтва — 3-24-62, аддзела культуры—3-22-04, выдавецтва—3-19-52, бухгалтэрыі—3-11-03

«Літаратура і мастацтва» выходзіць два разы на тыдзень: у аўторак і пятніцу

АТ 13178

Друкарня выдавецтва «Звязда».